LOKALNY PLAN ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH

I DEINSTYTUCJONALIZACJI

NA LATA 2027 – 2031

W GMINIE ŁABUNIE

Łabunie 2026

Spis treści

1. WSTĘP..... 2

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY ŁABUNIE 4

3. ZASOBY I POTENCJAŁ.....9

4. INWENTARYZACJA USŁUG SPOŁECZNYCH.....20

5. DIAGNOZA OBSZARU ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH W ŚWIETLE DANYCH.....26

5.1. DZIECI, MŁODZIEŻ I RODZICE.....26

5.2. OSOBY STARSZE.....29

5.3. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI.....30

5.4. OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO.....32

5.5. OSOBY W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI.....34

6. CELE LOKALNEGO PLANU ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH I DEINSTYTUCJONALIZACJI NA LATA 2027-2031 W GMINIE ŁABUNIE.....35

7. PLAN DZIAŁAŃ W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH INTERWENCJI.....39

8. PODSUMOWANIE I MONITORING.....45

Spis elementów graficznych

Tabele

Tabela 1. Liczba mieszkańców poszczególnych sołectw w latach 2024 - 2025
Tabela 2. Liczba ludności
Tabela 3. Struktura bezrobocia 2024 – 2025
Tabela 4. Budżet Gminy Łabunie – dane za 2024 – 2025
Tabela 5. Najważniejsze zmiany 2024 – 2025
Tabela 6. Formy wsparcia
Tabela 7. Wydatki

Rysunki

Rysunek 1. Położenie Gminy Łabunie
Rysunek 2. Podział Gminy Łabunie na sołectwa

Wykresy

Wykres 1. Ruch ludności – 2025
Wykres 2. Roczne całościowe wydatki na usługi społeczne w latach 2024 i 2025
Wykres 3. Porównanie wydatków gminy na usługi instytucjonalne (DPS) i w środowisku w latach 2024 i 2025
Wykres 4. Porównanie wydatków gminy na usługi w odniesieniu do osób przebywających w instytucjach (DPS) oraz w środowisku w latach 2024 i 2025

1. WSTĘP

Współczesna polityka społeczna stoi przed koniecznością dostosowania systemu wsparcia do dynamicznie zmieniających się warunków społecznych i demograficznych. Jednym z najważniejszych kierunków tych zmian jest rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym oraz stopniowe odchodzenie od rozwiązań opartych na opiece instytucjonalnej. Deinstytucjonalizacja oznacza przede wszystkim tworzenie takich warunków, które pozwalają osobom wymagającym pomocy możliwie długo funkcjonować w swoim miejscu zamieszkania, wśród rodziny, sąsiadów i lokalnej społeczności.

Podejście to wynika z potrzeby zapewnienia mieszkańcom dostępu do odpowiedniego wsparcia bez konieczności opuszczania dotychczasowego środowiska życia. Szczególnego znaczenia nabiera ono w odniesieniu do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu, osób doświadczających kryzysów psychicznych i życiowych, a także rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej. Istotnym elementem tego systemu powinno być również wsparcie dzieci i młodzieży oraz działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

Zmiany demograficzne, w tym postępujące starzenie się społeczeństwa, zmniejszanie się liczebności niektórych grup wiekowych oraz zmiany modelu funkcjonowania rodzin, powodują wzrost zapotrzebowania na różnorodne formy usług społecznych. Jednocześnie coraz większego znaczenia nabierają działania profilaktyczne, aktywizujące i wspierające samodzielność mieszkańców. Odpowiednio zorganizowane usługi środowiskowe mogą pozwolić na wcześniejsze reagowanie na pojawiające się problemy, ograniczanie ich skutków oraz zapobieganie pogłębianiu się sytuacji kryzysowych.

Deinstytucjonalizacja nie oznacza wyłącznie ograniczania liczby osób korzystających z instytucjonalnych form pomocy. Jest to przede wszystkim proces zmiany sposobu organizowania wsparcia – od modelu skoncentrowanego na instytucji w kierunku modelu skoncentrowanego na osobie i jej indywidualnych potrzebach. W takim podejściu mieszkaniec powinien mieć możliwość uzyskania pomocy możliwie blisko swojego miejsca zamieszkania, w formie odpowiadającej jego sytuacji życiowej i stopniowi samodzielności.

Skuteczna realizacja procesu deinstytucjonalizacji wymaga współpracy wielu podmiotów. Szczególną rolę odgrywa w tym zakresie samorząd gminny, który, rozpoznając potrzeby mieszkańców, powinien tworzyć warunki do rozwoju lokalnego systemu usług społecznych. Ważne miejsce zajmują również instytucje pomocy społecznej, placówki oświatowe i ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, a także rodziny, opiekunowie nieformalni i sami mieszkańcy. Tylko współdziałanie różnych środowisk pozwala na stworzenie kompleksowego systemu odpowiadającego na złożone problemy społeczne.

Istotnym dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju usług społecznych w Polsce jest „**Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)”**. Zakłada ona rozwój usług świadczonych w społeczności lokalnej, wzmacnianie samodzielności osób wymagających wsparcia oraz tworzenie warunków do ich aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Szczególną uwagę poświęca się osobom i grupom, które z różnych powodów są bardziej narażone na ubóstwo,

wykluczenie społeczne, zależność od innych osób lub ograniczenie możliwości samodzielnego funkcjonowania.

Do grup wymagających szczególnej uwagi zalicza się przede wszystkim:

- dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami;
- osoby z niepełnosprawnościami;
- osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu;
- osoby starsze;
- osoby doświadczające kryzysów zdrowia psychicznego;
- osoby w kryzysie bezdomności lub zagrożone bezdomnością;
- rodziny i osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej;
- inne osoby i grupy zagrożone ubóstwem, wykluczeniem społecznym lub marginalizacją.

Realizacja założeń związanych z rozwojem usług społecznych wymaga odejścia od podejścia reaktywnego, polegającego na udzielaniu pomocy dopiero w odpowiedzi na już występujący problem. Coraz większego znaczenia nabiera profilaktyka, wczesne rozpoznawanie trudności oraz podejmowanie działań wspierających samodzielność mieszkańców. Istotne jest również wzmacnianie potencjału rodzin i lokalnych społeczności, tak aby mogły one w większym stopniu pełnić funkcję naturalnego systemu wsparcia.

Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2027–2031 w Gminie Łabunie stanowi odpowiedź na potrzebę dalszego rozwoju lokalnego systemu usług społecznych oraz dostosowania go do aktualnych i przewidywanych potrzeb mieszkańców. Dokument wyznacza kierunki działań mających na celu zwiększenie dostępności usług świadczonych w środowisku lokalnym oraz rozwój takich form wsparcia, które umożliwiają mieszkańcom pozostawanie w swoim dotychczasowym miejscu zamieszkania.

Głównym założeniem Planu jest tworzenie warunków sprzyjających samodzielnemu funkcjonowaniu mieszkańców Gminy Łabunie oraz zapewnienie im możliwości korzystania z odpowiedniego wsparcia w sytuacji wystąpienia trudności życiowych. Szczególne znaczenie będzie miało rozwijanie usług skierowanych do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osób doświadczających kryzysów oraz rodzin i dzieci.

W ramach realizacji Planu istotne będzie rozwijanie i doskonalenie usług opiekuńczych, asystenckich, specjalistycznych, wspierających i aktywizujących. Ważnym elementem będzie także wzmacnianie działań profilaktycznych oraz tworzenie warunków do większej aktywności mieszkańców i ich uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności. Rozwój usług powinien uwzględniać nie tylko skalę występujących problemów, ale przede wszystkim indywidualne potrzeby osób korzystających ze wsparcia.

Lokalny system usług społecznych powinien być oparty na zasadzie dostępności, ciągłości, indywidualizacji i możliwie szybkiego reagowania na pojawiające się potrzeby. Szczególnie ważne jest, aby pomoc była udzielana w sposób kompleksowy i skoordynowany, z wykorzystaniem potencjału istniejących instytucji, organizacji i zasobów lokalnych.

Realizacja Planu wymagać będzie również wzmacniania kompetencji osób i podmiotów zaangażowanych w świadczenie usług społecznych. Rozwój kadr, współpraca międzyinstytucjonalna, wymiana doświadczeń oraz poszukiwanie nowych, elastycznych form wsparcia będą stanowiły ważne elementy procesu zmian. Istotne będzie także systematyczne monitorowanie potrzeb mieszkańców i dostosowywanie oferty usług do zachodzących zmian społecznych.

Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2027–2031 w Gminie Łabunie należy zatem traktować jako instrument planowania i rozwoju lokalnej polityki społecznej. Jego realizacja ma służyć nie tylko zwiększeniu liczby dostępnych usług, lecz przede wszystkim poprawie ich jakości, dostępności i dopasowania do rzeczywistych potrzeb mieszkańców.

Podejmowane działania powinny w konsekwencji przyczyniać się do wzmacniania samodzielności mieszkańców, ograniczania ryzyka wykluczenia społecznego, poprawy jakości życia osób wymagających wsparcia oraz budowania solidarności i więzi społecznych. Rozwój usług świadczonych w środowisku lokalnym powinien umożliwiać mieszkańcom Gminy Łabunie możliwie długie, bezpieczne i godne funkcjonowanie w swoim miejscu zamieszkania.

Deinstytucjonalizacja jest tym samym procesem wymagającym konsekwentnego, długofalowego działania i zaangażowania całej społeczności lokalnej. Jej powodzenie zależy od właściwego rozpoznania potrzeb mieszkańców, dostępności odpowiednich usług oraz współpracy wszystkich podmiotów uczestniczących w tworzeniu lokalnego systemu wsparcia. Przyjęcie niniejszego Planu stanowi ważny krok w kierunku budowania w Gminie Łabunie nowoczesnego, dostępnego i przyjaznego mieszkańcom systemu usług społecznych, opartego na poszanowaniu ich godności, podmiotowości i prawa do życia w lokalnej społeczności.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY ŁABUNIE

Położenie i ogólna charakterystyka Gminy Łabunie

Gmina Łabunie jest gminą wiejską położoną w południowej części powiatu zamojskiego, w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego. Gmina znajduje się w dorzeczu rzek Wieprza i Bugu, na styku trzech mezoregionów geograficznych. Od wschodu graniczy z Gminą Komarów-Osada, od południowego zachodu z Gminą Adamów, od południa z Gminą Krynice, od zachodu z Gminą Zamość, natomiast od północy z Gminą Sitno.

Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 17, stanowiąca ważny ciąg komunikacyjny łączący Warszawę z przejściem granicznym w Hrebennem. Droga przebiega przez miejscowości Łabuńki Pierwsze, Łabunie, Wólka Łabuńska i Łabunie-Reforma. Położenie przy ważnym szlaku komunikacyjnym zapewnia gminie dobre połączenie z Zamościem, Lublinem oraz innymi ośrodkami miejskimi regionu. Jednocześnie specyfika gminy wiejskiej, obejmującej rozproszone miejscowości, powoduje, że dobra dostępność

komunikacyjna w wymiarze ponadlokalnym nie oznacza automatycznie równomiernego dostępu dostępu wszystkich mieszkańców do usług społecznych.

Gmina Łabunie ma charakter rolniczy. Sieć osadniczą tworzy 13 sołectw: Barchaczów, Gródek, Dąbrowa, Łabunie, Łabunie-Reforma, Łabuńki Drugie, Łabuńki Pierwsze, Majdan Ruszowski, Mocówka, Ruszów, Ruszów-Kolonia, Wierzbie oraz Wólka Łabuńska. Większość miejscowości posiada typową wiejską zabudowę, zlokalizowaną wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych.

Rysunek 1: Położenie Gminy Łabunie

Gmina Łabunie

Powierzchnia 87,9 km²

Źródło:Opracowanie własne GOPS Łabunie

Istotnym zasobem gminy są walory przyrodnicze i kulturowe. Na jej terenie znajdują się m.in. rezerwat leśno-stepowy „Łabunie", rezerwat leśny „Księżostany" oraz obszary Natura 2000: Dolina Górnej Łabuńki, Bródek, Dolina Łabuńki i Topornicy oraz Łabunie.
Do najważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego należą zespół pałacowo-parkowy w Łabuniach, zespół pałacowo-parkowy w Łabuńkach Pierwszych oraz zespół kościoła parafialnego pw. Matki Boskiej Szkaplerznej i św. Dominika w Łabuniach.

Walory te stanowią nie tylko zasób turystyczny i kulturowy, ale również potencjał do prowadzenia działań edukacyjnych, integracyjnych, międzypokoleniowych i rekreacyjnych, które mogą wspierać budowanie więzi społecznych i przeciwdziałać izolacji mieszkańców.

Podstawowe informacje o gminie:

- powierzchnia: 87,3 km², tj. 8 730 ha;
- liczba sołectw: 13;
- liczba mieszkańców na koniec 2025 r.: 6 050 osób;
- charakter gminy: wiejski, rolniczy;
- położenie przy drodze krajowej nr 17;
- sąsiedztwo Zamościa i dobre powiązania komunikacyjne z ośrodkami regionalnymi.

Powierzchnia, struktura osadnicza i sytuacja demograficzna

Według stanu na koniec 2025 r. Gmina Łabunie liczyła 6 050 mieszkańców. W porównaniu z 2024 r., kiedy liczba mieszkańców wynosiła 6 122, nastąpił spadek o 72 osoby tj. o 1,18%.

Największymi miejscowościami pod względem liczby mieszkańców w 2025 r. były Łabunie – 1 679 osób, Łabuńki Pierwsze – 1 109 osób, Wólka Łabuńska – 601 osób oraz Ruszów – 459 osób. Najmniejszą miejscowością była Dąbrowa, licząca 68 mieszkańców.

Tabela 1: Liczba mieszkańców poszczególnych sołectw w latach 2024-2025

Sołectwo	2024	2025	Zmiana
Barchaczów	407	401	- 6
Bródek	237	237	0
Dąbrowa	68	68	0
Łabunie	1 719	1 679	- 40
Łabunie – Reforma	245	245	0
Łabuńki Drugie	336	338	+ 2
Łabuńki Pierwsze	1 102	1 109	+ 7
Majdan Ruszowski	252	245	- 7
Mocówka	135	131	- 4
Ruszów	466	459	- 7
Ruszów – Kolonia	158	155	- 3
Wierzbie	390	382	- 8
Wólka Łabuńska	607	601	- 6
Gmina Łabunie	**6 122**	**6 050**	**- 72**

Źródło: Urząd Gminy Łabunie: Raport o stanie Gminy Łabunie za 2024 i 2025 rok.

Rysunek 2: Podział Gminy Łabunie na sołectwa

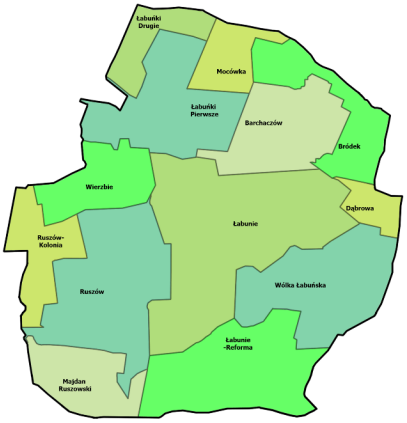

Źródło: Urząd Gminy Łabunie

Na koniec 2025 r. w gminie zameldowanych było 5 996 osób na pobyt stały oraz 54 osoby na pobyt czasowy. Kobiety stanowiły 51,0% mieszkańców, a mężczyźni 49,0%.

Tabela 2: Liczba ludności

Rok	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
2024	6 122	3 127	2 995	1 064
2025	6 050	3 085	2 965	1 037

Źródło: Urząd Gminy Łabunie: Raport o stanie Gminy Łabunie za 2024 i 2025 rok.

W 2025 r. w gminie urodziło się 40 dzieci, w tym 18 dziewczynek i 22 chłopców. W tym samym czasie zmarło 68 osób, w tym 32 kobiety i 36 mężczyzn. Przyrost naturalny wyniósł zatem **-28 osób**.

Wykres 1: Ruch ludności - 2025

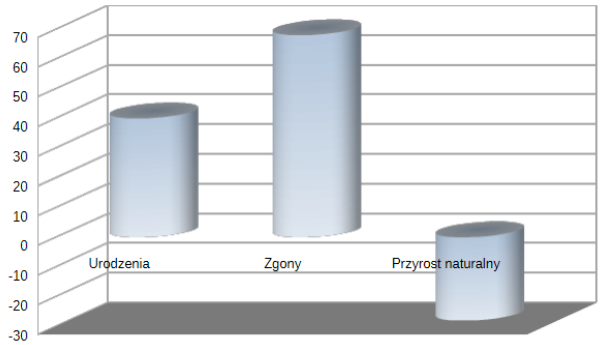

Opracowanie własne GOPS Łabunie

Dzieci i młodzież w wieku 0-17 lat stanowiły 1 037 osób, czyli 17,1 % mieszkańców. Osoby dorosłe stanowiły 5 013 osób, tj. 82,9 % populacji. Połączenie spadku liczby

mieszkańców, ujemnego przyrostu naturalnego oraz przewagi liczebnej osób dorosłych wskazuje na konieczność uwzględnienia zmian demograficznych w planowaniu lokalnej polityki społecznej.

Z punktu widzenia Lokalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług umożliwiających osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu pozostawanie możliwie długo w środowisku rodzinnym i lokalnym.

Jednocześnie zmniejszająca się liczba dzieci i młodzieży wskazuje na potrzebę racjonalnego wykorzystywania istniejącej infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i sportowej oraz rozwijania działań wspierających rodziny, dzieci i młodzież.

Rynek pracy i bezrobocie

Sytuacja na rynku pracy stanowi jeden z istotnych czynników wpływających na poziom życia mieszkańców oraz zapotrzebowanie na wsparcie społeczne.
Na koniec IV kwartału 2024 r. w Gminie Łabunie zarejestrowanych było 198 osób bezrobotnych, natomiast na koniec IV kwartału 2025 r. – 205 osób. Oznacza to wzrost o 7 osób, tj. o 3,5%.

Tabela 3: Struktura bezrobocia 2024-2025

Kategoria	2024	2025	Zmiana
Bezrobotni ogółem	198	205	+ 7
Kobiety	96	85	- 11
Z prawem do zasiłku	35	23	- 12
Powyżej 50 lat	55	49	- 6
Do 30 lat	62	66	+ 4
Do 25 lat	29	28	- 1
Bezrobotni powyżej 24 miesięcy	55	55	0

Źródło: Raport o stanie Gminy Łabunie za 2024 i 2025 r.

Szczególnej uwagi wymaga utrzymująca się na poziomie 55 osób liczba mieszkańców pozostających bez pracy ponad 24 miesiące. Jednocześnie wzrosła liczba bezrobotnych do 30 roku życia – z 62 osób do 66 osób.

Dane wskazują na potrzebę kontynuowania działań aktywizacyjnych, rozwijania współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Zamościu oraz tworzenia możliwości zdobywania doświadczenia zawodowego i podejmowania zatrudnienia przez osoby pozostające poza rynkiem pracy.

W 2025 r. w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Łabuniach zatrudniono 3 osoby na umowę zlecenie do wykonywania usług opiekuńczych, a firma świadcząca usługi opiekuńcze na terenie gminy zatrudniła 3 osoby bezrobotne. Przykład ten pokazuje możliwość łączenia rozwoju usług społecznych z aktywizacją zawodową mieszkańców.

3. ZASOBY I POTENCJAŁ

Gmina Łabunie posiada zróżnicowany potencjał instytucjonalny, społeczny, infrastrukturalny i organizacyjny, który stanowi podstawę do dalszego rozwoju lokalnego systemu usług społecznych oraz prowadzenia procesu deinstytucjonalizacji. Na terenie gminy funkcjonują podmioty publiczne, jednostki organizacyjne, placówki oświatowe, instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz grupy mieszkańców, które mogą wspólnie tworzyć system wsparcia odpowiadający na potrzeby osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, rodzin, dzieci i młodzieży oraz innych osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

System pomocy społecznej

Podstawowym podmiotem realizującym zadania z zakresu pomocy społecznej i wspierania mieszkańców jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łabuniach. W lokalnym systemie usług społecznych uczestniczą również Urząd Gminy Łabunie, Rada Gminy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej, Punkt Konsultacyjno-Informacyjny Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe, Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne w Bródku, Biblioteka Publiczna Gminy Łabunie, organizacje pozarządowe, grupy mieszkańców, Koła Gospodyń Wiejskich, jednostki OSP, organizacje sportowe i kulturalne oraz podmioty ochrony zdrowia.

W 2025 r. w GOPS zatrudnionych było 8 pracowników na pełnych etatach, 2 osoby na ½ etatu oraz 1 osoba na ¼ etatu. W ciągu roku wydano 459 decyzji dotyczących m.in. świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, stypendiów szkolnych, zasiłków, dożywiania, usług opiekuńczych oraz kierowania do DPS i Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego.

Systemem pomocy społecznej w 2025 r. objęto około 3% mieszkańców gminy. Ze świadczeń rodzinnych skorzystało 229 rodzin, natomiast ze świadczeń funduszu alimentacyjnego 8 rodzin na 15 dzieci.

Działalność GOPS obejmuje nie tylko udzielanie świadczeń, lecz także pracę socjalną, poradnictwo, wspieranie rodzin, organizowanie usług oraz działania prowadzące do usamodzielnienia mieszkańców i ich integracji ze środowiskiem lokalnym.

Z punktu widzenia deistytucjonalizacji szczególnie istotne jest dalsze wzmacnianie roli GOPS jako podmiotu koordynującego lokalny system usług społecznych oraz rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej.

Osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami i usługi środowiskowe

Istotnym obszarem lokalnej polityki społecznej jest zapewnienie wsparcia osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom wymagającym pomocy w codziennym funkcjonowaniu.
W 2025 r.:

- 7 osób starszych, chorych i samotnie zamieszkujących korzystało z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania;
- 33 osoby korzystały z programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”;
- 12 osób korzystało z programu „Opieka wytchnieniowa”;
- 24 osoby korzystały z pobytu dziennego w Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnym w Bródku;
- 3 osoby korzystały z pobytu całodobowego w Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnym w Bródku;
- 7 mieszkańców gminy przebywało w domach pomocy społecznej.

Istniejący katalog usług wskazuje, że Gmina Łabunie posiada doświadczenie w organizowaniu różnych form wsparcia środowiskowego. Szczególnie istotne są usługi świadczone bezpośrednio w miejscu zamieszkania, asystencja osobista, opieka wytchnieniowa oraz pobyt dzienny i całodobowy w COM Bródek.

Formy te ograniczają ryzyko izolacji społecznej, wspierają samodzielność mieszkańców i jednocześnie mogą odciążać rodziny oraz opiekunów nieformalnych.

Obecność 7 mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej wskazuje jednak, że istnieje również grupa osób wymagających intensywnego, całodobowego wsparcia. Rozwój usług środowiskowych powinien być zatem ukierunkowany na takie formy pomocy, które – w przypadkach, gdy jest to możliwe i zgodne z potrzebami oraz wolą osoby – pozwalają uniknąć lub odroczyć konieczność korzystania z opieki instytucjonalnej.

Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne w Bródku jako kluczowy zasób gminy

Jednym z najważniejszych zasobów Gminy Łabunie w zakresie rozwoju usług społecznych jest Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne w Bródku.

W 2025 r. z usług Centrum korzystało łącznie 27 osób, w tym 24 osoby w formie pobytu dziennego oraz 3 osoby w formie pobytu całodobowego. Centrum zapewnia wsparcie osobom z niepełnosprawnościami w stopniu umiarkowanym i znacznym wymagającym pomocy w codziennym funkcjonowaniu.

Szczególne znaczenie ma rozwinięta forma pobytu dziennego. Pozwala ona mieszkańcom korzystać z opieki, zajęć i wsparcia przy jednoczesnym pozostawaniu w swoim

środowisku rodzinnym i lokalnym. Jest to rozwiązanie szczególnie istotne z punktu widzenia procesu deinstytucjonalizacji.

Na dzień 31 grudnia 2025 r. zatrudnienie w Centrum wyglądało w następujący sposób: 3,5 etatu na stanowisku opiekuna, ½ etatu pomoc administracyjna i 1 etat kierownika, łącznie 5 etatów.

COM w Bródku powinno być traktowane jako jeden z podstawowych elementów środowiskowego systemu usług społecznych Gminy Łabunie. W latach 2027–2031 zasadne jest wykorzystanie jego potencjału organizacyjnego do dalszego rozwijania usług dziennych, aktywizacyjnych, integracyjnych i wspierających samodzielność mieszkańców.

Rodzina, dzieci i młodzież

Istotnym elementem lokalnego systemu wsparcia jest funkcjonujący system pomocy rodzinom, dzieciom i młodzieży. Na terenie Gminy Łabunie funkcjonują dwa zespoły szkolno-przedszkolne:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Łabuniach, obejmujący Szkołę Podstawową im. Dzieci Zamojszczyzny oraz Samorządowe Przedszkole w Ruszowie;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Łabuńkach Pierwszych, obejmujący Szkołę Podstawową im. Prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz Samorządowe Przedszkole w Łabuńkach Pierwszych.

Placówki oświatowe są nie tylko miejscem realizacji zadań edukacyjnych, ale również ważnym elementem lokalnego systemu usług społecznych. Ich potencjał może być wykorzystany do wczesnego rozpoznania trudności dzieci i rodzin, prowadzenia działań profilaktycznych, wychowawczych i integracyjnych, wspierania dzieci ze szczególnymi potrzebami oraz budowania współpracy pomiędzy szkołą, rodziną, pomocą społeczną i innymi podmiotami.

W 2025 r. realizowany był Program Wspierania Rodziny w Gminie Łabunie na lata 2023-2025. W ramach programu 7 rodzin objęto pracą socjalną i poradnictwem specjalistycznym, natomiast do 2 rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze skierowano asystenta rodziny. W 2023 r. liczba rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny w Gminie Łabunie wynosiła 6. W 2024 r. liczba ta wynosiła 7 natomiast w 2025 r. dwie rodziny korzystały z usług asystenta rodziny.

Ważnym elementem systemu wsparcia rodzin jest również funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej. W 2025 r. prowadzono 6 procedur „Niebieskie Karty", które dotyczyły 6 rodzin. Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego umożliwia współpracę różnych służb i instytucji, podejmowanie działań na rzecz osób doznających przemocy oraz działań wobec osób stosujących przemoc. Istotnym obszarem działalności Zespołu jest również realizacja działań edukacyjnych, informacyjnych i profilaktycznych ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy domowej.

System wsparcia rodziny ma istotne znaczenie dla deinstytucjonalizacji. Wczesne rozpoznawanie problemów, dostęp do poradnictwa i pomocy specjalistycznej oraz możliwość

uzyskania wsparcia w miejscu zamieszkania mogą ograniczać ryzyko pogłębiania się kryzysów rodzinnych i konieczności korzystania z bardziej zinstytucjonalizowanych form pomocy.

W 2025 r. w GOPS wydano 35 Kart Dużej Rodziny, co wskazuje na funkcjonowanie instrumentów wspierających rodziny wielodzietne.

Przeciwdziałanie uzależnieniom i profilaktyka

W Gminie Łabunie funkcjonuje system działań związanych z przeciwdziałaniem uzależnieniom, profilaktyką oraz ograniczaniem skutków problemów alkoholowych i narkomanii.

W 2025 r. realizowany był Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych rozpatrzyła 17 wniosków dotyczących 17 osób. W 7 przypadkach osoby skierowano do biegłych sądowych, natomiast akta 4 osób przekazano do Sądu Rejonowego w Zamościu w celu wszczęcia postępowania dotyczącego zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego.

W 2025 r. działał Punkt Konsultacyjno-Informacyjny Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Łabuniach, którego zadaniem jest motywowanie zarówno osób uzależnionych jak i współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia odwykowego, prowadzenie rozmów motywujących do zmiany swojego stylu życia poprzez zachowanie abstynencji.

Działania profilaktyczne, edukacyjne i terapeutyczne powinny być traktowane jako integralna część lokalnego systemu usług społecznych. Ich znaczenie wykracza poza sam problem uzależnienia, ponieważ skuteczne wsparcie może przyczyniać się do ograniczania wykluczenia społecznego, przeciwdziałania kryzysom rodzinnym, poprawy funkcjonowania osób i rodzin oraz zapobiegania pogłębianiu się problemów społecznych.

Z punktu widzenia deinstytucjonalizacji szczególnie istotne jest rozwijanie działań możliwie wcześnie, blisko miejsca zamieszkania oraz w oparciu o współpracę pomiędzy pomocą społeczną, placówkami oświatowymi, ochroną zdrowia, organizacjami społecznymi i innymi podmiotami.

Kultura, aktywność mieszkańców i organizacje społeczne

Znaczącym potencjałem Gminy Łabunie jest aktywność mieszkańców oraz funkcjonowanie licznych organizacji społecznych, sportowych, kulturalnych i grup nieformalnych.

Na terenie gminy działają m.in.:

- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Łabunie;
- WKS Technik;
- Stowarzyszenie Łabunie Bez Barier;
- Gminny Klub Sportowy Sparta;

- Stowarzyszenie Wytwórców Oleju Świątecznego;
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łabuńskiej im. Jana Jakuba Zamoyskiego;
- Koła Gospodyń Wiejskich;
- 7 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej;
- orkiestra dęta;
- chór.

Organizacje te stanowią istotny element lokalnego kapitału społecznego. Ich działanie umożliwia mieszkańcom angażowanie się w życie wspólnoty, rozwijanie zainteresowań, podtrzymywanie lokalnych tradycji, organizowanie wydarzeń oraz budowanie więzi międzypokoleniowych.

Z perspektywy deinstytucjonalizacji szczególnie ważne jest wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych, grup mieszkańców i wolontariuszy do rozwijania usług środowiskowych, działań integracyjnych, aktywizacyjnych i sąsiedzkich. Pozwala to tworzyć system wsparcia oparty nie tylko na instytucjach publicznych, lecz również na lokalnych relacjach, aktywności obywatelskiej i wzajemnej pomocy mieszkańców

Ochotnicze Straże Pożarne i lokalne sieci wsparcia

Istotnym zasobem społecznym Gminy Łabunie jest funkcjonowanie 7 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. OSP pełnią przede wszystkim funkcję związaną z bezpieczeństwem mieszkańców, jednak ich znaczenie społeczne jest szersze.

Jednostki OSP stanowią miejsca aktywności obywatelskiej, współpracy i integracji mieszkańców. Zaangażowanie druhów oraz istniejące struktury organizacyjne mogą być wykorzystywane do rozwijania inicjatyw sąsiedzkich, wolontariatu, działań międzypokoleniowych i przedsięwzięć wspierających osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej.

Włączenie lokalnych sieci wsparcia w realizację polityki społecznej może zwiększać zdolność gminy do reagowania na potrzeby mieszkańców, szczególnie w małych i bardziej oddalonych miejscowościach.

Biblioteka i dostęp do kultury

Ważnym zasobem Gminy Łabunie jest Biblioteka Publiczna Gminy Łabunie wraz z filią w Ruszowie. Biblioteka prowadzi działalność kulturalną, edukacyjną i integracyjną, dzięki czemu może pełnić funkcję lokalnego miejsca aktywności mieszkańców.

Biblioteka Publiczna Gminy Łabunie im. Aleksandra Szeptyckiego odpowiada na szeroko rozumiane potrzeby kulturalne, edukacyjne i społeczne różnych grup mieszkańców gminy. Jej rola jest szczególnie istotna ze względu na brak odrębnej instytucji domu kultury na tym terenie. Dlatego też starania koncentrują się na tym, aby oferta stanowiła atrakcyjną i różnorodną alternatywę spędzania czasu, zdobywania wiedzy,

rozwijania zainteresowań oraz aktywnego uczestnictwa w kulturze. W realizacji tych działań podejmowana jest współpraca z licznymi podmiotami, instytucjami i stowarzyszeniami.

Szczególna uwaga poświęcana jest najmłodszym mieszkańcom. Filia biblioteczna w Ruszowie, mieszcząca się w budynku przedszkola, powstała przede wszystkim z myślą o przedszkolakach, choć służy również dorosłym czytelnikom, którzy mogą korzystać z księgozbioru, w tym wypożyczać lektury. Dla dzieci przygotowywane są nie tylko warsztaty czytelnicze, ale również zajęcia manualne, plastyczne, poznawcze i florystyczne. Odbywają się one zarówno w siedzibie biblioteki, jak i w placówkach przedszkolnych, do których kierowana jest oferta.

Ważną grupę odbiorców stanowią uczniowie. Organizowane są dla nich prelekcje, spotkania edukacyjne i zwiedzanie obiektów związanych z historią regionu. Istotne jest pielęgnowanie pamięci o małej ojczyźnie, jej dziedzictwie kulturowym oraz ludziach, którzy poprzez swoją działalność kształtowali lokalną historię i tożsamość. Dla seniorów przygotowywany jest cykl spotkań z historią, a także działania służące aktywizacji i integracji. Współpraca prowadzona jest między innymi z Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnym w Bródku. Organizowane są konkursy plastyczne, plebiscyty czytelnicze oraz wyjazdy i zwiedzanie obiektów. Szczególna waga przywiązywana jest do gromadzenia, dokumentowania i upowszechniania dawnych opowieści oraz wspomnień mieszkańców. Dzięki temu biblioteka nie tylko udostępnia wiedzę, lecz także aktywnie uczestniczy w zachowywaniu lokalnego dziedzictwa dla kolejnych pokoleń.

Istotnym elementem działalności jest również własna działalność wydawnicza i rozwijana seria publikacji poświęconych historii oraz kulturze regionu. To szczególny atut placówki, wyróżniający ją na tle wielu bibliotek w powiecie, a także w województwie lubelskim. Wydawane publikacje są efektem systematycznej pracy dokumentacyjnej i popularyzatorskiej, a zarazem trwałym świadectwem troski o dziedzictwo kulturowe gminy.
Dzieci i młodzież zapraszane są ponadto na warsztaty tematyczne organizowane przy okazji ważniejszych świąt, podczas ferii zimowych i wakacji. Przygotowywane są również spotkania z autorami książek, interesującymi osobami oraz pasjonatami różnych dziedzin.
Celem jest, aby biblioteka była miejscem otwartym, żywym i bliskim mieszkańcom — przestrzenią, w której książka staje się początkiem spotkania, zdobywania wiedzy, rozwijania pasji i budowania więzi z lokalną społecznością. Działania ukierunkowane są nie tylko na odpowiadanie na istniejące potrzeby kulturalne, lecz także na inspirowanie mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w kulturze i odkrywania wartości własnego dziedzictwa.

Według „Raportu o stanie Gminy Łabunie za 2025 rok” (stan na 31 grudnia 2025 r.) księgozbiór Biblioteki Publicznej Gminy Łabunie liczył 22 786 woluminów, natomiast księgozbiór filii w Ruszowie – 3 356 woluminów. Liczba użytkowników Biblioteki wynosiła 882 osoby, a filii w Ruszowie 166 użytkowników.

Edukacja, rozwój dzieci i młodzieży oraz aktywność sportowa

Placówki oświatowe Gminy Łabunie stanowią ważny zasób lokalnego systemu usług społecznych. Szkoły i przedszkola mogą być wykorzystywane nie tylko do realizacji zadań

edukacyjnych, ale również do prowadzenia działań profilaktycznych, wychowawczych, integracyjnych i wspierających rozwój dzieci i młodzieży.
Szczególne znaczenie ma możliwość wykorzystania ich potencjału do:

- wczesnego rozpoznawania problemów dzieci i rodzin;
- prowadzenia działań profilaktycznych;
- wspierania dzieci ze szczególnymi potrzebami;
- rozwijania zainteresowań i aktywności dzieci i młodzieży;
- organizowania działań integracyjnych;
- współpracy z rodzicami i opiekunami;
- budowania lokalnych sieci wsparcia.

Uzupełnieniem systemu jest infrastruktura sportowa i rekreacyjna. Obiekty sportowe mogą być wykorzystywane nie tylko do prowadzenia zajęć sportowych, ale również do organizowania działań profilaktycznych, integracyjnych i międzypokoleniowych.

Rozwijanie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży oraz osób starszych może wspierać profilaktykę zdrowotną, przeciwdziałać izolacji społecznej i wzmacniać samodzielność mieszkańców.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi i Lokalną Grupą Działania

Gmina Łabunie posiada potencjał wynikający z możliwości współpracy z organizacjami pozarządowymi, grupami mieszkańców oraz Lokalną Grupą Działania „Ziemia Zamojska".

Gmina od 2008 r. jest członkiem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska". Współpraca ta stanowi potencjał do pozyskiwania środków na działania związane z aktywizacją mieszkańców, rozwojem lokalnym, integracją społeczną oraz poprawą jakości życia na obszarach wiejskich.

Włączenie organizacji pozarządowych, Kół Gospodyń Wiejskich, OSP, klubów sportowych, stowarzyszeń i innych grup mieszkańców w rozwój usług społecznych może pozwolić na tworzenie bardziej elastycznych, dostępnych i zindywidualizowanych form wsparcia.

Istotnym kierunkiem powinno być rozwijanie partnerstw pomiędzy samorządem, jednostkami organizacyjnymi gminy, organizacjami społecznymi i mieszkańcami, w tym poprzez zlecanie lub współrealizowanie określonych działań społecznych.

Ochrona zdrowia i profilaktyka zdrowotna

Dostęp do usług zdrowotnych stanowi ważny element systemu wsparcia mieszkańców. W przypadku Gminy Łabunie istotne znaczenie ma możliwość korzystania z usług ochrony zdrowia na terenie gminy oraz w pobliskim Zamościu.

Z punktu widzenia rozwoju usług społecznych szczególnego znaczenia nabiera współpraca pomiędzy pomocą społeczną, ochroną zdrowia, placówkami oświatowymi

i organizacjami społecznymi. Współpraca ta może sprzyjać wcześniejszemu rozpoznaniu potrzeb mieszkańców oraz kreowaniu ich do odpowiednich form wsparcia.

Ma to szczególne znaczenie w przypadku osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Rozwój współpracy międzysektorowej powinien być jednym z elementów budowania środowiskowego systemu usług społecznych.

Infrastruktura transportowa i dostępność przestrzenna

W 2025 r. na terenie Gminy Łabunie znajdowało się 47,1 km dróg gminnych, w tym 39,72 km dróg asfaltowych oraz 3,48 km dróg utwardzonych niesortem lub materiałem kamiennym. Ponadto przez teren gminy przebiegało 10,1 km drogi krajowej oraz 38,37 km dróg powiatowych.

Gmina ma charakter wiejski i obejmuje 13 sołectw, a mieszkańcy są rozproszeni przestrzennie. Dobra dostępność komunikacyjna w skali ponadlokalnej, w tym położenie w sąsiedztwie Zamościa, nie oznacza zatem automatycznie równomiernego dostępu wszystkich mieszkańców do usług społecznych.

Szczególnego znaczenia nabiera sytuacja osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób samotnych oraz osób nieposiadających własnego środka transportu. W ich przypadku bariera transportowa może ograniczać faktyczną dostępność usług.

Dlatego rozwój usług społecznych powinien uwzględniać rozwiązania mobilne oraz takie formy organizacji pomocy, w których – w miarę możliwości – to usługa dociera do mieszkańca, a nie mieszkaniec musi każdorazowo docierać do punktu świadczenia usługi. Podejście to jest szczególnie istotne z punktu widzenia deinstytucjonalizacji i wyrównywania dostępu do wsparcia.

Zasób mieszkaniowy i możliwości rozwoju usług środowiskowych

Istotnym elementem potencjału Gminy Łabunie jest zasób mieszkaniowy oraz możliwość wykorzystania istniejącej infrastruktury do rozwijania różnych form wsparcia.

Rozwój usług społecznych powinien być powiązany z tworzeniem warunków do możliwie samodzielnego życia mieszkańców. W perspektywie lat 2027–2031 zasadne może być przeanalizowanie możliwości wykorzystania dostępnych zasobów lokalowych do tworzenia mieszkań wspomaganych, treningowych lub innych form mieszkalnictwa wspieranego.

Ewentualne uruchomienie takich form powinno zostać poprzedzone analizą potrzeb mieszkańców, dostępności lokali, możliwości organizacyjnych i finansowych oraz zgodności proponowanych rozwiązań z obowiązującymi standardami świadczenia usług społecznych.

Rozwój mieszkalnictwa wspieranego może stanowić ważny element procesu deinstytucjonalizacji, szczególnie w odniesieniu do osób, które potrzebują wsparcia, ale nie wymagają pobytu w placówce całodobowej.

Dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe jako potencjał społeczny

Gmina Łabunie posiada znaczące walory przyrodnicze i kulturowe, które mogą być wykorzystywane nie tylko w celach turystycznych, ale również społecznych, edukacyjnych i integracyjnych.

Na terenie gminy znajdują się m.in. rezerwat leśno-stepowy „Łabunie", rezerwat leśny „Księżostany" oraz obszary Natura 2000. Istotnym zasobem jest również dziedzictwo kulturowe, w tym zespół pałacowo-parkowy w Łabuniach, zespół pałacowo-parkowy w Łabuńkach oraz zespół kościoła parafialnego pw. Matki Boskiej Szkaplerznej i św. Dominika w Łabuniach.

Walory te mogą stanowić podstawę do organizowania działań edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych i międzypokoleniowych. Włączanie osób starszych, młodzieży, organizacji społecznych i innych mieszkańców w działania związane z lokalnym dziedzictwem może wzmacniać więzi społeczne, poczucie przynależności oraz aktywność obywatelską.

Potencjał finansowy i inwestycyjny Gminy

Sytuacja finansowa gminy wpływa bezpośrednio na możliwości rozwoju infrastruktury oraz realizacji usług społecznych.

Według „Raportu o stanie Gminy Łabunie za 2024 i 2025 rok" w 2024 r. dochody Gminy Łabunie wyniosły 39 386 370,13 zł, natomiast wydatki 39 555 872,67 zł. Wydatki majątkowe wyniosły 9 820 746,12 zł i stanowiły 24,83% wszystkich wydatków.

W 2025 r. dochody gminy wyniosły 41 367 146,30 zł, a wydatki 41 282 169,99 zł. Rok zakończył się nadwyżką budżetową w wysokości 84 976,31 zł. Wydatki majątkowe wyniosły 11 406 197,86 zł i stanowiły 28% wszystkich wydatków.

Tabela 4: Budżet Gminy Łabunie - dane za 2024 i 2025 r.

	2024	2025	Zmiana
Dochód ogółem	39 386 370,13 zł	41 367 146,30 zł	+ 5,03 %
Wydatki ogółem	39 555 872,67 zł	41 282 169,99 zł	+ 4,36 %
Wydatki majątkowe	9 820 746,12 zł	11 406 197,86 zł	+ 16,14 %
Dochody na mieszkańca	6 433,58 zł	6 844,33 zł	+ 6,39 %
Wydatki na mieszkańca	6 461,27 zł	6 830,27 zł	+ 5,71 %

Źródło: Raport o stanie Gminy Łabunie za 2024 i 2025 r.

Wzrost wydatków majątkowych o ponad 16% wskazuje na zwiększenie skali działalności inwestycyjnej gminy. W 2025 r. istotne były inwestycje związane m.in. z infrastrukturą sportową, kanalizacyjną, społeczną i oświetleniową.
W 2025 r. na dział „Pomoc społeczna" przeznaczono 1 950 280,64 zł, co stanowiło 4,72% wszystkich wydatków, natomiast na dział „Rodzina" przeznaczono 2 766 239,11 zł, czyli 6,70% wszystkich wydatków.
Łącznie wydatki na pomoc społeczną i rodzinę wyniosły 4 716 519,75 zł, co odpowiadało ponad 11% wydatków budżetu gminy. Skala tych nakładów wskazuje na znaczenie polityki społecznej w realizacji zadań samorządu.

Dostępne zasoby finansowe, doświadczenie w realizacji inwestycji oraz możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych stanowią istotny potencjał do dalszego rozwoju infrastruktury i usług społecznych.

Najważniejsze zmiany w latach 2024–2025

Analiza danych za lata 2024 – 2025 wskazuje na kilka istotnych tendencji społeczno – ekonomicznych, które powinny zostać uwzględnione w planowaniu rozwoju usług społecznych.

Tabela 5: Najważniejsze zmiany 2024-2025

Obszar	Zmiana
Liczba mieszkańców	spadek o 72 osoby
Liczba kobiet	spadek o 42 osoby
Liczba mężczyzn	spadek o 30 osób
Przyrost naturalny 2025	- 28 osób
Bezrobocie	wzrost o 7 osób
Bezrobotni do 30 lat	wzrost o 4 osoby
Bezrobotni powyżej 50 lat	spadek o 6 osób
Dochody gminy	wzrost o ok. 5,0%
Wydatki gminy	wzrost o ok. 4,4%
Wydatki majątkowe	wzrost o ok. 16,1%
Pomoc społeczna	1,95 mln zł
Rodzina	2,77 mln zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów Gminy Łabunie za 2024 i 2025 r.

Spadek liczby mieszkańców oraz ujemny przyrost naturalny wskazują na potrzebę uwzględnienia w polityce społecznej procesów demograficznych. Jednocześnie wzrost liczby osób bezrobotnych, przy spadku liczby bezrobotnych powyżej 50 roku życia, wskazuje na potrzebę dalszego monitorowania sytuacji na lokalnym rynku pracy, szczególnie w odniesieniu do osób młodych.

Z punktu widzenia rozwoju usług społecznych istotne znaczenie ma również wzrost dochodów i wydatków gminy oraz zwiększenie wydatków majątkowych. Tworzy to potencjał do inwestowania w infrastrukturę i rozwiązania wspierające rozwój usług środowiskowych, przy jednoczesnym uwzględnieniu ograniczeń wynikających z sytuacji demograficznej i finansowej.

Najważniejsze potencjały Gminy Łabunie w kontekście deinstytucjonalizacji

Analiza istniejących zasobów pozwala wskazać najważniejsze potencjały Gminy Łabunie, które mogą zostać wykorzystane w procesie rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji:

- funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- doświadczenie w organizowaniu usług społecznych i opiekuńczych;
- funkcjonowanie Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego w Bródku;
- rozwinięcie pobytu dziennego i całodobowego w COM;
- funkcjonowanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania;
- realizacja programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”;
- realizacja programu „Opieka wytchnieniowa”;
- funkcjonowanie systemu wsparcia rodzin;
- działalność Zespołu Interdyscyplinarnego;
- funkcjonowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- funkcjonowanie placówek oświatowych;
- działalność Biblioteki Publicznej Gminy Łabunie i filii w Ruszowie;
- aktywność organizacji pozarządowych i grup mieszkańców;
- działalność Kół Gospodyń Wiejskich;
- funkcjonowanie 7 jednostek OSP;
- działalność organizacji sportowych i kulturalnych;
- członkostwo w Lokalnej Grupie Działania „Ziemia Zamojska”;
- korzystne położenie komunikacyjne i sąsiedztwo Zamościa;
- istniejąca infrastruktura społeczna, edukacyjna, sportowa i kulturalna;
- walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- potencjał do rozwoju turystyki;
- bogate dziedzictwo kulturowe;
- doświadczenie w pozyskiwaniu i wykorzystywaniu środków na realizację inwestycji;
- możliwość rozwijania współpracy międzyinstytucjonalnej.

Istniejące zasoby stanowią dobrą podstawę do dalszego rozwoju środowiskowego modelu usług społecznych. Szczególnie ważne jest wykorzystanie potencjału już funkcjonujących podmiotów i infrastruktury oraz rozwijanie współpracy pomiędzy pomocą społeczną, edukacją, ochroną zdrowia, kulturą, sportem, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami.

W procesie deinstytucjonalizacji szczególne znaczenie powinno mieć wzmacnianie tych form wsparcia, które umożliwiają mieszkańcom pozostawanie w swoim środowisku lokalnym. Dotyczy to w szczególności usług opiekuńczych, asystenckich, opieki wytchnieniowej, usług dziennych, poradnictwa specjalistycznego, działań profilaktycznych i aktywizujących oraz inicjatyw wzmacniających lokalne sieci wsparcia.

Potencjał Gminy Łabunie wynika zatem nie tylko z istniejących instytucji i infrastruktury, ale również z aktywności mieszkańców, organizacji społecznych oraz możliwości współpracy różnych podmiotów. Jego właściwe wykorzystanie powinno stanowić podstawę realizacji Lokalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2027–2031.

4. INWENTARYZACJA USŁUG SPOŁECZNYCH

Usługi społeczne to działania podejmowane przez Gminę Łabunie oraz inne podmioty działające na rzecz lokalnej społeczności w celu zaspokajania potrzeb mieszkańców. Są one świadczone w formie niematerialnej i kierowane do osób, rodzin, grup społecznych oraz całej społeczności lokalnej. Ich celem jest przede wszystkim udzielanie wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, zwiększanie samodzielności mieszkańców oraz poprawa jakości ich życia.

Usługi społeczne realizowane w Gminie Łabunie są dostosowywane do potrzeb mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób przewlekle chorych, osób samotnych, rodzin wymagających wsparcia oraz osób, które z różnych przyczyn nie są w stanie samodzielnie zaspokajać swoich podstawowych potrzeb życiowych. Za istotną część systemu wsparcia odpowiada Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łabuniach, który realizuje zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

System pomocy społecznej w Gminie Łabunie obejmuje zarówno świadczenia pieniężne i niepieniężne, pracę socjalną, pomoc w formie usług opiekuńczych, kierowanie osób wymagających całodobowej opieki do domów pomocy społecznej, jak również rozwijanie w ostatnich latach usługi środowiskowe i specjalistyczne. Istotnym elementem lokalnego systemu wsparcia są również programy finansowane ze środków Funduszu Solidarnościowego oraz działalność Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego w Bródku.

Jedną z podstawowych form usług społecznych świadczonych w środowisku zamieszkania są usługi opiekuńcze. Kierowane są one przede wszystkim do osób starszych, chorych, samotnych oraz osób, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wymagają pomocy w codziennym funkcjonowaniu.

W 2024 r. z usług opiekuńczych na terenie Gminy Łabunie korzystało 9 osób starszych, chorych i samotnie zamieszkujących. Jedna osoba korzystała ze specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
W 2025 r. liczba osób korzystających z usług opiekuńczych wyniosła 7. Usługi obejmowały pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, pomoc w utrzymaniu higieny osobistej, pielęgnację oraz zapewnienie kontaktu z otoczeniem.

Spadek liczby osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania nie oznacza zmniejszenia zapotrzebowania na usługi społeczne. W Gminie Łabunie rozwijane są bowiem także inne formy wsparcia, w tym usługi świadczone w Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnym w Bródku oraz usługi asystenckie skierowane do osób z niepełnosprawnościami. Rozwój zróżnicowanych form pomocy pozwala lepiej dopasować zakres wsparcia do indywidualnej sytuacji mieszkańców.

Szczególne znaczenie dla systemu usług społecznych w Gminie Łabunie ma Centrum Opiekuńczo - Mieszkalne w Bródku. Placówka stanowi ważny element lokalnego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami i osób wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu.

W 2024 r. z usług Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego w formie pobytu dziennego korzystały 23 osoby. W 2025 r. wsparciem w ramach pobytu dziennego objęto 24 osoby, natomiast 3 osoby korzystały z pobytu całodobowego.

Rozwój Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego ma istotne znaczenie z punktu widzenia polityki społecznej Gminy Łabunie. Placówka umożliwia zapewnienie mieszkańcom usług opiekuńczych, aktywizacyjnych i wspierających w możliwie bliskim miejscu zamieszkania. Jednocześnie stanowi alternatywę dla całodobowych, instytucjonalnych form pomocy, umożliwiając osobom wymagającym wsparcia dłuższe funkcjonowanie w środowisku lokalnym.

W przypadku osób, którym nie można zapewnić odpowiedniego zakresu pomocy w miejscu zamieszkania ani w ramach dostępnych lokalnie usług społecznych, Gmina Łabunie kieruje osoby wymagające całodobowej opieki do domów pomocy społecznej.

W 2024 r. w domach pomocy społecznej przebywało 8 mieszkańców Gminy Łabunie. W 2025 r. liczba mieszkańców korzystających z tej formy wsparcia wyniosła 7 osób.

Pobyt w domu pomocy społecznej jest rozwiązaniem stosowanym w sytuacji, gdy stan zdrowia, niepełnosprawność lub sytuacja życiowa osoby uniemożliwia jej samodzielne funkcjonowanie, a pomoc świadczona w środowisku lokalnym jest niewystarczająca. Z punktu widzenia Gminy Łabunie istotne jest zatem dalsze rozwijanie usług środowiskowych, które mogą umożliwić osobom starszym i zależnym jak najdłuższe pozostawienie w miejscu zamieszkania.

Ważnym elementem systemu usług społecznych w Gminie Łabunie jest realizacja programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością", finansowanego ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Celem programu jest zwiększenie samodzielności osób z niepełnosprawnościami oraz umożliwienie im aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Usługi asystenta mogą obejmować między innymi pomoc w wykonywaniu codziennych czynności, przemieszczaniu

się, załatwianiu spraw urzędowych, korzystaniu z dóbr kultury i edukacji oraz podejmowaniu aktywności społecznej.

W 2024 r. Gmina Łabunie realizowała program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością", w ramach którego zaplanowano łącznie 9247 godzin usług asystencji osobistej dla 20 osób. Kwota środków wykorzystanych wyniosła 486 456,26 zł.
Program był kontynuowany również w 2025 r. i z usług asystenckich skorzystały 33 osoby z niepełnosprawnościami. Liczba godzin usług asystencji osobistej wyniosła 11625 i wykorzystano kwotę 617 694,56 zł.

Wzrost skali programu wskazuje na zwiększające się znaczenie usług asystenckich w lokalnym systemie wsparcia. Asystencja osobista pozwala nie tylko na pomoc w wykonywaniu codziennych czynności, ale również zwiększa możliwości samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami oraz ich uczestnictwa w życiu społecznym.

Kolejną formą wsparcia mieszkańców Gminy Łabunie jest program „Opieka wytchnieniowa", którego głównym celem jest czasowe odciążenie członków rodzin oraz opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami. Program w Gminie Łabunie został sfinansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego.

W 2024 r. z w/w programu skorzystało 8 osób. Liczba godzin usług opieki wytchnieniowej w formie pobytu dziennego świadczonych osobom o znacznym stopniu niepełnosprawności wyniosła 1344. Kwota środków wykorzystanych wyniosła 68 338,37 zł.
W 2025 r. liczba beneficjentów zwiększyła się do 12 osób. Liczba godzin usług opieki wytchnieniowej wynosiła 1344 a kwota środków wykorzystanych wyniosła 67 694,00 zł.

Wzrost liczby osób korzystających z opieki wytchnieniowej z 8 do 12 osób wskazuje na rosnące znaczenie tego rodzaju wsparcia dla rodzin i opiekunów osób zależnych. Usługa pozwala opiekunom na czasowy odpoczynek, załatwienie spraw osobistych, podjęcie aktywności zawodowej lub skorzystanie z niezbędnej opieki zdrowotnej, przy jednoczesnym zapewnieniu osobie z niepełnosprawnością właściwej opieki.

Tabela 6: Formy wsparcia

Forma wsparcia	**2024**	**2025**
Usługi opiekuńcze	9 osób	7 osób
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	1 osoba	0
COM – pobyt dzienny	23 osoby	24 osoby
COM – pobyt całodobowy	0	3 osoby
Pobyt w DPS	8 osób	7 osób
Opieka wytchnieniowa	8 osób	12 osób
Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością	20 osób	33 osoby

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRiPS-03 za 2024 i 2025 r. oraz danych dotyczących realizacji programów społecznych.

Analizując poziom finansowania usług społecznych w Gminie Łabunie, należy zwrócić uwagę na wydatki ujmowane przede wszystkim w dziale „Pomoc społeczna" oraz dziale „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej".

Jak wynika z „Raportu o stanie Gminy Łabunie za 2025 r." w 2025 roku wykonanie wydatków budżetu Gminy Łabunie w dziale „Pomoc społeczna" wyniosło 1 950 280,64 zł. Kwota ta stanowiła 4,72% wszystkich wydatków budżetu gminy. Ponadto w dziale „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej" wydatkowano 120 337,27 zł. Łącznie wydatki w tych dwóch działach wyniosły 2 070 617,91 zł.

Należy przy tym podkreślić, że wydatki klasyfikowane w w/w działach obejmują szerszy zakres zadań niż same usługi społeczne. Obejmują również m.in. świadczenia, zadania administracyjne oraz inne formy pomocy społecznej i polityki społecznej. Dlatego kwoty te nie powinny być utożsamiane bezpośrednio z kosztem wszystkich usług społecznych świadczonych mieszkańcom.

Tabela 7: Wydatki.

Opracowano na podstawie Raportu o stanie Gminy Łabunie za 2024 i 2025 rok oraz danych dotyczących realizacji programów społecznych.

Podsumowanie	2024	2025
Roczne całościowe wydatki na usługi w gminie	1786132,95 zł	2035626,76 zł
Roczne obciążenie budżetu gminy	389222,68 zł	449612,47 zł
Roczna odpłatność mieszkańców	173240,34 zł	210879,51 zł
Roczne wydatki na usługi ze środków UE	0 zł	0 zł
Roczne wydatki na usługi ze środków krajowych	571392,63 zł	1375134,78 zł
Roczne obciążenie usługami świadczonymi w środowisku	46796,02 zł	45255,49 zł
Liczba osób objętych usługami w środowisku	43 zł	45 zł
Średni roczny koszt usług w środowisku w przeliczeniu na jedną osobę	1008 zł	1006 zł
Roczne obciążenie budżetu gminy usługami instytucjonalnymi (DPS)	342426,66 zł	356695,64 zł
Liczba osób objętych usługami instytucjonalnymi (DPS)	14 zł	13 zł
Średni roczny koszt usług instytucjonalnych (DPS) w przeliczeniu na jedną osobę	24 459 zł	27 438 zł

Wykres 2: Roczne całościowe wydatki na usługi społeczne w latach 2024 i 2025

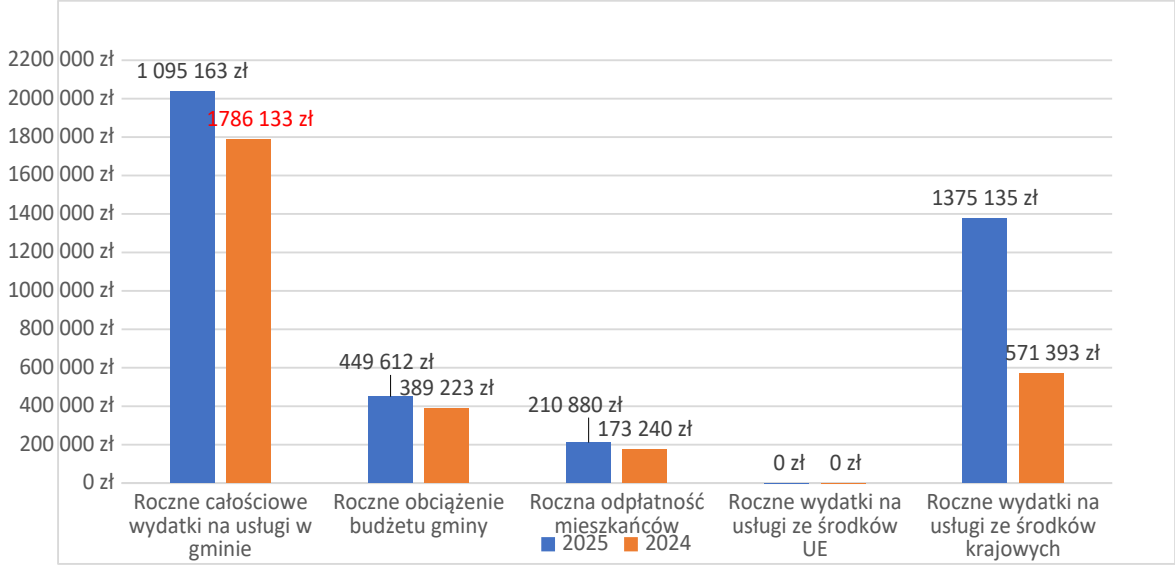

Opracowanie własne GOPS Łabunie.

Analiza sytuacji Gminy Łabunie w latach 2024–2025 wskazuje na funkcjonowanie zróżnicowanego systemu usług społecznych, obejmującego zarówno tradycyjne formy pomocy społecznej, jak i nowoczesne usługi środowiskowe skierowane do osób wymagających wsparcia.

Szczególnie istotnym elementem tego systemu jest Centrum Opiekuńczo - Mieszkalne w Bródku, które pozwala na rozwijanie usług świadczonych lokalnie. Wzrost liczby osób korzystających z pobytu dziennego z 23 w 2024 r. do 24 w 2025 r., a także uruchomienie pobytu całodobowego dla 3 osób, wskazują na znaczenie tej placówki w zabezpieczaniu potrzeb mieszkańców Gminy Łabunie.

Pozytywnym kierunkiem jest również rozwój usług asystenckich i wytchnieniowych. Szczególnie widoczny jest wzrost liczby osób korzystających z programu „Opieka wytchnieniowa" – z 8 osób w 2024 r. do 12 osób w 2025 r. oraz z programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością", który w 2024 r. objął wsparciem 20 osób, a w 2025 r. 33 mieszkańców Gminy Łabunie. Jednocześnie utrzymuje się potrzeba zapewnienia usług opiekuńczych osobom starszym, chorym i samotnym. Pomimo zmniejszenia liczby osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania z 9 osób w 2024 r. do 7 osób w 2025 r. usługi te pozostają ważnym elementem systemu wsparcia.

Istotnym wyzwaniem dla Gminy Łabunie pozostaje również zapewnienie odpowiedniego poziomu wsparcia osobom starszym i niesamodzielnym oraz ich rodzinom. W związku z tym konieczne jest dalsze rozwijanie usług świadczonych w środowisku zamieszkania, zwiększenie dostępności usług asystenckich i wytchnieniowych oraz wykorzystywanie potencjału Centrum Opiekuńczo – Mieszkalnego w Bródku.

Należy podkreślić, że rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym może przyczyniać się do ograniczania konieczności korzystania z kosztownych, instytucjonalnych form pomocy. Umożliwienie osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom zależnym jak najdłuższego funkcjonowania w miejscu zamieszkania sprzyja zachowaniu ich samodzielności, wzmacnia więzi rodzinne i lokalne oraz poprawia jakość życia.

Wykres 3: Porównanie wydatków gminy na usługi instytucjonalne (DPS) i w środowisku w latach 2024 i 2025

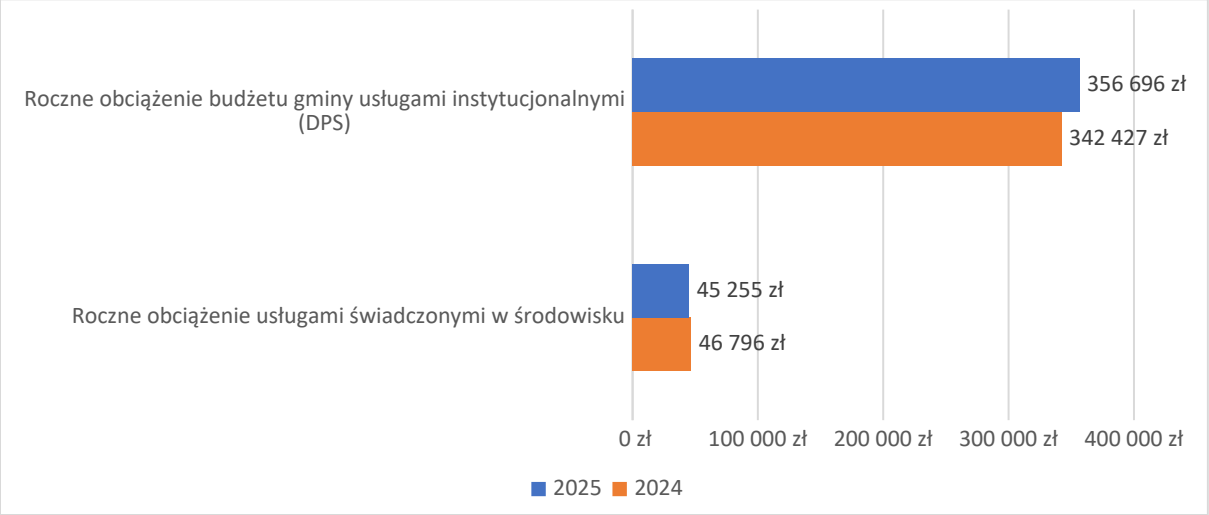

Opracowanie własne GOPS Łabunie.

Wykres 4: Porównanie wydatków gminy na usługi w odniesieniu do osób przebywających w instytucjach (DPS) oraz w środowisku w latach 2024 i 2025

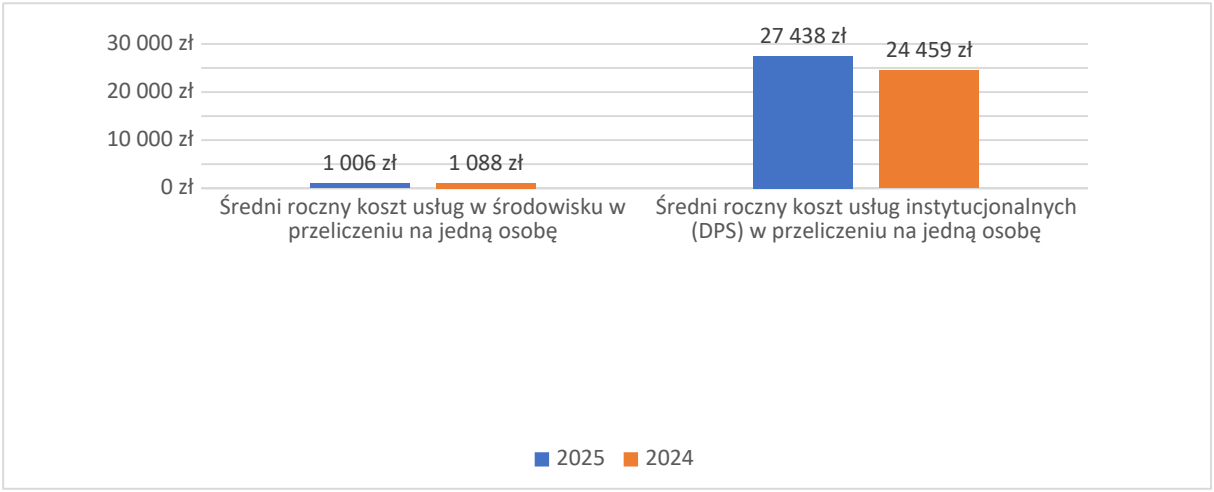

Opracowanie własne GOPS Łabunie

W związku z powyższym zasadne jest dalsze rozwijanie istniejących usług społecznych w Gminie Łabunie oraz tworzenie nowych form wsparcia odpowiadających na zmieniające się potrzeby mieszkańców. Priorytetem powinny być przede wszystkim usługi środowiskowe, opiekuńcze, asystenckie i wytchnieniowe, wsparcie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami oraz działania wspierającego ich rodziny i opiekunów. Rozwój lokalnego systemu usług społecznych powinien być ukierunkowany na przechodzenie od modelu opartego przede wszystkim na świadczeniach i pomocy instytucjonalnej do modelu, w którym mieszkaniec Gminy Łabunie otrzymuje możliwie szerokie wsparcie w swoim środowisku zamieszkania. Takie podejście odpowiada współczesnym kierunkom polityki społecznej i jednocześnie pozwala lepiej wykorzystać istniejący potencjał Gminy Łabunie.

5. DIAGNOZA OBSZARU ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH W ŚWIETLE DANYCH

5.1. DZIECI, MŁODZIEŻ I RODZICE

Rodzina stanowi podstawowe środowisko życia i rozwoju człowieka, a jej prawidłowe funkcjonowanie ma istotne znaczenie dla rozwoju dzieci, młodzieży oraz całej społeczności lokalnej. Współczesne rodziny funkcjonują w warunkach dynamicznych przemian społecznych, gospodarczych i demograficznych. Wiele rodzin, szczególnie znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej lub doświadczających kryzysów, wymaga różnorodnych form wsparcia umożliwiających prawidłowe wypełnianie funkcji opiekuńczych, wychowawczych i społecznych.

Do najczęstszych czynników wpływających negatywnie na sytuację rodzin należą w szczególności: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, niepełnosprawność, uzależnienia, przemoc domowa, samotne rodzicielstwo, trudności wychowawcze, problemy emocjonalne dzieci i młodzieży oraz niewystarczające kompetencje w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego. W przypadku rodzin zamieszkujących obszary wiejskie dodatkowym problemem może być ograniczony dostęp do specjalistycznych usług, konieczność dojazdu do większych ośrodków miejskich oraz mniejsza dostępność oferty edukacyjnej, terapeutycznej, kulturalnej i rekreacyjnej.

Główną jednostką realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Łabunie jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łabuniach. Ośrodek współpracuje z placówkami oświatowymi, ochrony zdrowia, Policją, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodzin.

Dane wskazują na spadek liczby rodzin wymagających wsparcia. Analizując sytuację rodzin z dziećmi, należy zwrócić szczególną uwagę na rodziny wielodzietne, rodziny niepełne oraz rodziny, w których występują problemy związane z bezrobociem, ubóstwem, niepełnosprawnością, chorobą lub uzależnieniami.

Na terenie Gminy Łabunie realizowane są różnorodne usługi i działania skierowane do dzieci oraz rodzin, obejmujące zarówno pomoc materialną, jak i pracę socjalną,

poradnictwo, działania profilaktyczne oraz aktywizację społeczną. Do najważniejszych form wsparcia należą:

- praca socjalna;
- pomoc w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych;
- pomoc w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”;
- pomoc żywnościowa;
- Karta Dużej Rodziny;
- wsparcie asystenta rodziny;
- świadczenia rodzinne;
- świadczenie „Za życiem”;
- działania Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych;
- poradnictwo psychologiczne i specjalistyczne;
- pomoc pedagogiczno-psychologiczna w placówkach oświatowych;
- działania profilaktyczne dotyczące uzależnień i przemocy;
- oferta edukacyjna, kulturalna, sportowa i rekreacyjna;
- organizacja wypoczynku dla dzieci i młodzieży;
- inne lokalne działania skierowane do rodzin z dziećmi.

Asystent rodziny

Jedną z istotnych form wsparcia rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych jest asystent rodziny. Jego zadaniem jest przede wszystkim wspieranie rodziny w przezwyciężaniu trudności, rozwijaniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, prowadzeniu gospodarstwa domowego, organizacji życia rodzinnego oraz poprawie relacji pomiędzy członkami rodziny.

Rozwój usług asystenta rodziny należy uznać za istotny element działań profilaktycznych, ponieważ odpowiednio wcześnie udzielone wsparcie może ograniczać konieczność podejmowania bardziej kosztownych i długotrwałych form interwencji.

Program „Posiłek w szkole i w domu”

Istotnym elementem wsparcia rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji jest pomoc udzielana w ramach wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”. Program umożliwia zapewnienie dzieciom i młodzieży posiłków w placówkach oświatowych, a także udzielanie pomocy finansowej na zakup żywności.

Realizacja programu ma szczególne znaczenie w przypadku rodzin wielodzietnych, rodzin o niskich dochodach oraz rodzin, w których występują problemy związane z bezrobociem, niepełnosprawnością lub długotrwałą chorobą.

Pomoc żywnościowa

Mieszkańcy Gminy Łabunie znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej mogą korzystać również z pomocy żywnościowej realizowanej w ramach programów współfinansowanych ze środków europejskich.
Pomoc żywnościowa pełni nie tylko funkcję materialną. W ramach tego rodzaju działań możliwe jest również prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących zdrowego żywienia, gospodarowania budżetem domowym, racjonalnego wykorzystywania żywności oraz przeciwdziałania jej marnowaniu.

Praca socjalna

Praca socjalna jest jedną z podstawowych usług świadczonych przez GOPS w Łabuniach. Jej celem jest wzmacnianie aktywności i samodzielności osób i rodzin oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych.
Pracownicy socjalni podejmują działania między innymi w zakresie poprawy sytuacji materialnej rodzin, organizacji pomocy w związku z chorobą lub niepełnosprawnością, problemów opiekuńczo-wychowawczych, przemocy domowej, uzależnień oraz trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Przeciwdziałanie przemocy domowej

Istotnym elementem systemu wsparcia rodzin jest przeciwdziałanie przemocy domowej. Osoby doświadczające przemocy oraz rodziny, w których występuje podejrzenie jej stosowania, mogą korzystać z pomocy Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych.
Działania podejmowane w tym zakresie obejmują diagnozowanie sytuacji rodziny, opracowanie indywidualnego planu pomocy, monitorowanie sytuacji osób doświadczających przemocy oraz podejmowanie działań wobec osób stosujących przemoc.

Poradnictwo specjalistyczne i wsparcie dzieci

Ważnym elementem systemu usług społecznych jest dostęp do poradnictwa specjalistycznego, w szczególności psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego i prawnego.
Dzieci i młodzież z terenu Gminy Łabunie mogą korzystać z pomocy psychologiczno-pedagogicznej oferowanej przez placówki oświatowe. W ramach pomocy realizowane są między innymi zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, dydaktyczno-wyrównawcze, logopedyczne oraz wsparcie psychologiczne i pedagogiczne.

Analiza sytuacji rodzin wskazuje na potrzebę dalszego rozwijania usług społecznych o charakterze profilaktycznym i środowiskowym. Szczególnie istotne jest zapewnienie rodzinom dostępu do wsparcia możliwie blisko miejsca zamieszkania.
W dalszej perspektywie należy rozwijać przede wszystkim:

- poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i rodzinne;
- usługi asystenta rodziny;
- działania wspierające kompetencje rodzicielskie;
- profilaktykę uzależnień i przemocy;
- wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysie psychicznym;
- organizację czasu wolnego i aktywizację dzieci oraz młodzieży;
- działania integracyjne dla rodzin;
- pomoc żywnościową i materialną dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji;
- współpracę pomiędzy GOPS, szkołami, placówkami ochrony zdrowia, Policją oraz organizacjami społecznymi.

Kompleksowe i odpowiednio wczesne wsparcie rodzin może przyczynić się do ograniczenia narastania problemów społecznych oraz zapobiegania konieczności korzystania z bardziej kosztownych form pomocy.

5.2. OSOBY STARSZE

Proces starzenia się społeczeństwa stanowi jedno z najważniejszych wyzwań współczesnej polityki społecznej. Wydłużanie się przeciętnego trwania życia przy jednoczesnym spadku liczby urodzeń powoduje systematyczny wzrost udziału osób starszych w strukturze ludności.

Wśród najważniejszych problemów osób starszych zamieszkujących Gminę Łabunie można wskazać przede wszystkim samotność, choroby przewlekłe, niepełnosprawność, ograniczoną samodzielność, problemy finansowe, ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej i rehabilitacji, trudności transportowe oraz wykluczenie cyfrowe.
Szczególnie istotnym problemem może być samotność osób starszych, związana z migracją młodszych mieszkańców do większych miast lub za granicę. W konsekwencji osoby starsze mogą pozostawać bez wystarczającego wsparcia rodziny.

Usługi opiekuńcze

Jedną z podstawowych form pomocy skierowanej do osób starszych są usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania. Obejmują one pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną oraz – w miarę możliwości – zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
Rozwój usług opiekuńczych jest szczególnie istotny z punktu widzenia procesu deinstytucjonalizacji. Umożliwienie osobom starszym jak najdłuższego pozostawania

w miejscu zamieszkania pozwala zachować ich samodzielność, poczucie bezpieczeństwa oraz więzi społeczne.

Domy pomocy społecznej

W sytuacji, gdy osoba starsza z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności nie może samodzielnie funkcjonować, a pomoc w miejscu zamieszkania jest niewystarczająca, możliwe jest skierowanie jej do domu pomocy społecznej.
Wzrost kosztów pobytu mieszkańców w DPS stanowi dodatkową przesłankę do rozwijania środowiskowych usług społecznych, które umożliwiają osobom starszym pozostawanie w swoim miejscu zamieszkania.

Asystencja i opieka wytchnieniowa

Istotnym kierunkiem rozwoju usług jest zapewnienie osobom wymagającym wsparcia pomocy asystenta osobistego. Usługa ta pozwala zwiększać samodzielność osób z niepełnosprawnościami, w tym osób starszych, oraz umożliwia ich aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

Gmina Łabunie realizuje Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością". Program ma na celu wsparcie osób z niepełnosprawnościami w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym.
Uzupełnieniem tego rodzaju wsparcia jest opieka wytchnieniowa, skierowana do rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Jej celem jest czasowe odciążenie opiekunów oraz umożliwienie im regeneracji i załatwienia spraw osobistych.
Gmina Łabunie kontynuuje realizację tych usług.

Aktywność społeczna seniorów

Istotnym elementem polityki senioralnej powinno być przeciwdziałanie izolacji społecznej poprzez tworzenie możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego.
Seniorzy powinni mieć możliwość korzystania z oferty kulturalnej, edukacyjnej, sportowej i rekreacyjnej, a także uczestniczenia w wydarzeniach integracyjnych, spotkaniach, warsztatach i działaniach organizowanych przez lokalne instytucje oraz organizacje społeczne.
Szczególne znaczenie mają również organizacje pozarządowe, Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne oraz inne grupy lokalne, które mogą stanowić ważną przestrzeń aktywności i integracji mieszkańców.

5.3. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Niepełnosprawność może w istotny sposób wpływać na możliwość samodzielnego funkcjonowania człowieka oraz jego udział w życiu społecznym, zawodowym i kulturalnym.

Osoby z niepełnosprawnościami często wymagają wieloaspektowego wsparcia, obejmującego zarówno pomoc w codziennym funkcjonowaniu, jak i rehabilitację, aktywizację społeczną, zawodową oraz wsparcie dla ich rodzin i opiekunów.

Na terenie Gminy Łabunie problem niepełnosprawności dotyczy zarówno osób dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży. Szczególną grupę stanowią osoby starsze, u których niepełnosprawność często współwystępuje z chorobami przewlekłymi oraz ograniczoną samodzielnością.

Do najważniejszych problemów osób z niepełnosprawnościami można zaliczyć:

- ograniczoną samodzielność;
- wysokie koszty leczenia, rehabilitacji i zakupu leków;
- ograniczony dostęp do specjalistycznych usług zdrowotnych;
- bariery architektoniczne i komunikacyjne;
- ograniczony dostęp do transportu;
- trudności w podejmowaniu aktywności zawodowej;
- samotność i izolację społeczną;
- ograniczony dostęp do usług kulturalnych i rekreacyjnych;
- przeciążenie rodzin sprawujących bezpośrednią opiekę.

Osoby z niepełnosprawnościami mogą korzystać z różnych form pomocy realizowanych przez GOPS, w tym usług opiekuńczych, świadczeń pieniężnych, pracy socjalnej, świadczeń rodzinnych, pomocy żywnościowej oraz programów finansowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”

Istotną formą wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest asystencja osobista, której celem jest zwiększenie ich samodzielności oraz umożliwienie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.
W 2025 r. wsparciem w ramach programu objęto 33 osób z niepełnosprawnościami.
Gmina Łabunie kontynuuje rozwój tej formy wsparcia w kolejnych latach. W ramach edycji programu na 2026 zaplanowano świadczenie usług asystencji osobistej przez 10 asystentów, w łącznym wymiarze do 4 791 godzin usług.

Program „Opieka wytchnieniowa”

Ważnym uzupełnieniem systemu wsparcia jest opieka wytchnieniowa, która adresowana jest do członków rodzin i opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami.
W 2025 roku z programu skorzystało 12 opiekunów osób z niepełnosprawnościami.
Usługa ta ma szczególne znaczenie dla rodzin, w których opieka nad osobą zależną jest długotrwała i wymaga dużego zaangażowania. Czasowe zastępstwo opiekuna pozwala

ograniczyć ryzyko jego przeciążenia fizycznego i psychicznego. W 2026 r. planowana liczba godzin usług opieki wytchnieniowej w formie pobytu dziennego wynosi 1000 godzin.

Rehabilitacja i aktywizacja

Osoby z niepełnosprawnościami wymagają również dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej. Ważną rolę odgrywają w tym zakresie warsztaty terapii zajęciowej, placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty wspierające osoby z niepełnosprawnościami.
Ważne jest również umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami korzystania z lokalnej infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej.

Analiza sytuacji osób z niepełnosprawnościami wskazuje na potrzebę dalszego rozwijania usług umożliwiających samodzielne funkcjonowanie w środowisku lokalnym.
W szczególności wskazane jest:

- rozwijanie usług asystencji osobistej;
- zwiększanie dostępności opieki wytchnieniowej;
- rozwijanie usług opiekuńczych;
- wspieranie rodzin i opiekunów;
- zapewnienie dostępności transportowej;
- likwidowanie barier architektonicznych;
- zwiększanie dostępności do rehabilitacji;
- rozwijanie aktywizacji społecznej i zawodowej;
- przeciwdziałanie izolacji społecznej;
- zapewnienie dostępu do informacji o przysługujących świadczeniach i uprawnieniach.

5.4. OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Zdrowie psychiczne stanowi jeden z podstawowych elementów jakości życia człowieka. Kondycja psychiczna wpływa na zdolność do nauki, pracy, budowania relacji społecznych oraz samodzielnego funkcjonowania.
Kryzys zdrowia psychicznego może dotyczyć osób w każdym wieku i być związany między innymi z przewlekłym stresem, chorobą, utratą pracy, problemami rodzinnymi, przemocą, uzależnieniami, utratą bliskiej osoby, trudnościami finansowymi lub innymi traumatycznymi wydarzeniami.

Szczególną uwagę należy zwrócić na sytuację dzieci i młodzieży. Problemy emocjonalne i psychiczne młodych osób mogą przejawiać się między innymi trudnościami w nauce, izolacją społeczną, zaburzeniami zachowania, problemami w relacjach z rówieśnikami oraz zachowaniami autodestrukcyjnymi.

Do najważniejszych barier w dostępie do pomocy psychologicznej i psychiatrycznej można zaliczyć:

- ograniczoną dostępność specjalistów;
- długi czas oczekiwania na wizyty;
- konieczność dojazdu do większych miejscowości;
- koszty prywatnej pomocy specjalistycznej;
- obawę przed stygmatyzacją;
- brak anonimowości w małym środowisku lokalnym;
- niewystarczającą wiedzę mieszkańców na temat dostępnych form pomocy.

Na terenie Gminy Łabunie mieszkańcy mogą korzystać z pomocy dostępnej w ramach lokalnego systemu pomocy społecznej, placówek oświatowych, ochrony zdrowia oraz specjalistycznych placówek funkcjonujących poza terenem gminy.
Istotnym elementem systemu jest również działalność związana z przeciwdziałaniem uzależnieniom oraz przemocy domowej. Problemy te często współwystępują z kryzysami zdrowia psychicznego i wymagają kompleksowego podejścia.

Dzieci, młodzież i dorośli

Szczególne znaczenie ma rozwijanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach. Uczniowie powinni mieć możliwość skorzystania ze wsparcia pedagoga, psychologa, logopedy oraz innych specjalistów.
Pomoc udzielana na wczesnym etapie może ograniczyć rozwój problemów i zapobiegać konieczności korzystania w przyszłości z bardziej intensywnych form leczenia.

Osoby dorosłe w kryzysie zdrowia psychicznego powinny mieć zapewniony dostęp do poradnictwa, pomocy psychologicznej, terapii oraz – w razie potrzeby – specjalistycznej opieki psychiatrycznej.
Istotne znaczenie ma współpraca GOPS z placówkami ochrony zdrowia, poradniami specjalistycznymi, szkołami, Policją oraz organizacjami pozarządowymi.

W związku z rosnącym znaczeniem problematyki zdrowia psychicznego konieczne jest dalsze rozwijanie lokalnego systemu wsparcia.
Szczególnie istotne jest:

- zwiększanie dostępności psychologa i terapeuty;
- rozwijanie pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży;
- prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach;
- rozwijanie profilaktyki uzależnień;
- prowadzenie działań przeciwko przemocy domowej;
- zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie zdrowia psychicznego;
- przeciwdziałanie stygmatyzacji osób korzystających z pomocy;

- rozwijanie współpracy pomiędzy instytucjami;
- zapewnienie szybkiej pomocy osobom znajdującym się w kryzysie;
- rozwijanie środowiskowych form wsparcia, które mogą ograniczać konieczność hospitalizacji i instytucjonalizacji.

5.5. OSOBY W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI

Bezdomność jest jednym z najbardziej złożonych problemów społecznych. Jej przyczyny często mają charakter wieloczynnikowy i mogą być związane z ubóstwem, bezrobociem, zadłużeniem, uzależnieniami, problemami zdrowotnymi, niepełnosprawnością, rozpadem więzi rodzinnych, przemocą domową lub brakiem odpowiedniego wsparcia ze strony najbliższego otoczenia.
Na terenach wiejskich problem bezdomności może być mniej widoczny niż w dużych miastach, jednak nie oznacza to braku konieczności prowadzenia działań profilaktycznych i interwencyjnych.

W przypadku wystąpienia bezdomności Gmina Łabunie zapewnia osobom wymagającym pomocy dostęp do świadczeń przewidzianych w przepisach o pomocy społecznej oraz – w zależności od indywidualnej sytuacji – możliwość skorzystania ze schronienia w odpowiedniej placówce.
Działania wobec osób w kryzysie bezdomności powinny mieć charakter kompleksowy.
Samo zapewnienie schronienia nie rozwiązuje bowiem przyczyn problemu. Konieczne jest również podejmowanie pracy socjalnej, pomoc w uzyskaniu dokumentów, świadczeń, dostępu do leczenia, terapii uzależnień, aktywizacji zawodowej oraz – w miarę możliwości – odbudowywania relacji rodzinnych i społecznych.
Jeżeli skala bezdomności na terenie Gminy Łabunie pozostaje niewielka, należy ją traktować przede wszystkim jako zjawisko wymagające stałego monitorowania i gotowości do interwencji, a nie jako problem o charakterze masowym.

W celu ograniczania ryzyka bezdomności wskazane jest:

- monitorowanie sytuacji osób zagrożonych utratą mieszkania;
- prowadzenie pracy socjalnej;
- zapewnienie dostępu do schronienia w sytuacjach kryzysowych;
- rozwijanie współpracy z placówkami zapewniającymi schronienie;
- pomoc w uzyskaniu świadczeń i dokumentów;
- wspieranie osób uzależnionych w podejmowaniu leczenia;
- aktywizacja zawodowa osób zdolnych do pracy;
- przeciwdziałanie zadłużeniu i utracie lokalu;
- rozwijanie działań profilaktycznych skierowanych do osób i rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej.

Przeprowadzona diagnoza obszaru rozwoju usług społecznych w Gminie Łabunie wskazuje, że system wsparcia powinien być ukierunkowany przede wszystkim na rozwój

usług świadczonych w środowisku lokalnym, umożliwiających mieszkańcom jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie w miejscu zamieszkania.
Szczególnego znaczenia nabierają potrzeby osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, rodzin z dziećmi oraz osób doświadczających kryzysów zdrowia psychicznego. W przypadku tych grup niezbędne jest nie tylko udzielanie pomocy finansowej, ale przede wszystkim rozwijanie usług o charakterze opiekuńczym, asystenckim, psychologicznym, terapeutycznym, integracyjnym i aktywizującym.
Istotnym kierunkiem rozwoju powinno być zwiększanie dostępności usług świadczonych w miejscu zamieszkania, w tym usług opiekuńczych, asystencji osobistej i opieki wytchnieniowej. Rozwiązania te są zgodne z kierunkiem deinstytucjonalizacji usług społecznych i pozwalają ograniczać konieczność kierowania mieszkańców do placówek całodobowych. Gmina Łabunie już rozwija usługi asystencji osobistej oraz opieki wytchnieniowej, co stanowi istotny potencjał do dalszej rozbudowy lokalnego systemu wsparcia.

Jednocześnie należy wzmacniać współpracę pomiędzy GOPS, Urzędem Gminy, placówkami oświatowymi, ochrony zdrowia, Policją, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz mieszkańców. Szczególnie ważne jest tworzenie zintegrowanego systemu usług społecznych, w którym mieszkaniec może uzyskać odpowiednią pomoc bez konieczności samodzielnego poszukiwania wielu różnych instytucji.
Rozwój usług społecznych powinien być oparty na zasadzie indywidualizacji wsparcia, ponieważ potrzeby poszczególnych mieszkańców i rodzin są zróżnicowane. Konieczne jest zatem systematyczne monitorowanie sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Łabunie, analizowanie zapotrzebowania na poszczególne usługi oraz dostosowywanie oferty do zmieniających się warunków demograficznych i społecznych.
W perspektywie kolejnych lat szczególnego znaczenia nabierać będą działania zapobiegające samotności i wykluczeniu osób starszych, wsparcie rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rozwój usług dla osób z niepełnosprawnościami, zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej oraz rozwój usług pozwalających mieszkańcom na pozostawanie jak najdłużej w swoim środowisku lokalnym.

6. CELE LOKALNEGO PLANU ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH I DEINSTYTUCJONALIZACJI NA LATA 2027-2031 W GMINIE ŁABUNIE

Poniżej przedstawiono rekomendacje dotyczące celów i kierunków podejmowanych działań w poszczególnych obszarach interwencji, tj. dzieci, młodzież i rodzice, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie zdrowia psychicznego. Rekomendacje zostały opracowane z uwzględnieniem specyfiki Gminy Łabunie, istniejących zasobów instytucjonalnych i społecznych oraz potrzeb mieszkańców wynikających z przeprowadzonej diagnozy.

Dzieci, młodzież i rodzice

- rozwijanie i realizacja programów profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży i rodzin, w szczególności w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, przemocy domowej, cyberprzemocy, zachowaniom ryzykownym oraz problemom wychowawczym;
- zwiększanie dostępności bezpłatnego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, rodzinnego i specjalistycznego dla dzieci, młodzieży oraz rodziców i opiekunów;
- wzmacnianie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców poprzez organizowanie warsztatów, konsultacji, spotkań edukacyjnych oraz innych form wsparcia;
- rozwijanie systemu wczesnego reagowania na problemy występujące w rodzinach, w tym poprzez ścisłą współpracę Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, placówek oświatowych, ochrony zdrowia, Policji, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz innych podmiotów działających na rzecz rodzin;
- rozwijanie usług asystenta rodziny oraz pracy socjalnej skierowanych do rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych, sportowych, kulturalnych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- podejmowanie działań na rzecz integracji rodzin oraz wzmacniania więzi międzypokoleniowych poprzez organizację wydarzeń, warsztatów, spotkań i inicjatyw lokalnych;
- wspieranie rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej poprzez dostępne formy pomocy społecznej, świadczenia, pomoc żywnościową, dożywianie oraz działania aktywizujące;
- rozwijanie działań wspierających rodziców w godzeniu życia rodzinnego i zawodowego, w szczególności poprzez zwiększanie dostępności usług opiekuńczych dla dzieci;
- zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie dostępnych form pomocy i usług społecznych oraz sposobów korzystania ze wsparcia specjalistycznego.

Osoby starsze

- zwiększanie dostępności usług społecznych dla osób starszych, w szczególności osób samotnych, przewlekle chorych i wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu;
- rozwijanie usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób starszych;

- rozwijanie usług asystenckich i innych środowiskowych form wsparcia, umożliwiających seniorom jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie w miejscu zamieszkania;
- podejmowanie działań przeciwdziałających samotności i wykluczeniu społecznemu osób starszych, w tym rozwijanie sąsiedzkich i lokalnych form wsparcia;
- zwiększanie aktywności społecznej, kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej seniorów poprzez rozwijanie oferty instytucji kultury, organizacji społecznych, klubów seniora, Kół Gospodyń Wiejskich i innych lokalnych podmiotów;
- tworzenie i rozwijanie dziennych form pobytu i aktywizacji osób starszych, umożliwiających integrację, rozwijanie zainteresowań oraz utrzymywanie aktywności społecznej;
- rozwijanie działań na rzecz aktywizacji cyfrowej seniorów, w tym nauki korzystania z internetu, elektronicznych usług publicznych oraz bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej;
- podejmowanie działań zwiększających dostęp osób starszych do profilaktyki zdrowotnej, rehabilitacji, badań przesiewowych oraz informacji dotyczących zdrowego stylu życia;
- rozwijanie usług transportowych lub innych form pomocy w przemieszczaniu się osób starszych, szczególnie osób o ograniczonej mobilności i zamieszkujących miejscowości o utrudnionym dostępie do usług;
- rozważenie utworzenia mieszkań wspomaganych lub treningowych jako jednej z form wsparcia osób starszych, które wymagają pomocy w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymagają całodobowej opieki instytucjonalnej;
- podejmowanie działań na rzecz przygotowania gminy do postępującego procesu starzenia się mieszkańców poprzez systematyczne monitorowanie potrzeb seniorów i rozwijanie usług środowiskowych.

Osoby z niepełnosprawnościami

- rozwijanie usług społecznych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, umożliwiających im jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie w środowisku lokalnym;
- zapewnianie usług opiekuńczych, asystenckich i specjalistycznych, adekwatnych do rodzaju i stopnia niepełnosprawności oraz indywidualnych potrzeb mieszkańców;
- kontynuowanie i rozwijanie programów wspierających osoby z niepełnosprawnościami, w szczególności usług asystencji osobistej oraz opieki wytchnieniowej;
- rozwijanie opieki wytchnieniowej w formie dziennej i całodobowej, umożliwiającej czasowe odciążenie rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami;
- podejmowanie działań na rzecz zwiększania dostępności przestrzeni publicznej, budynków użyteczności publicznej, informacji i komunikacji dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności;

- zwiększanie dostępu osób z niepełnosprawnościami do rehabilitacji, profilaktyki zdrowotnej oraz usług specjalistycznych;
- rozwijanie działań służących aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym współpracy z pracodawcami, instytucjami rynku pracy i podmiotami ekonomii społecznej;
- wspieranie uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu kulturalnym, sportowym, edukacyjnym i społecznym Gminy Łabunie;
- rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
- rozważenie rozwoju mieszkań wspomaganych lub treningowych z odpowiednim pakietem usług specjalistycznych dla osób z niepełnosprawnościami, które mogą funkcjonować bardziej samodzielnie przy odpowiednim wsparciu;
- prowadzenie działań informacyjnych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin dotyczących dostępnych świadczeń, programów, ulg, rehabilitacji oraz możliwości uzyskania wsparcia.

Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

- zwiększanie dostępności do bezpłatnych usług psychologicznych, terapeutycznych i innych form specjalistycznego wsparcia dla mieszkańców Gminy Łabunie;
- rozwijanie środowiskowych form pomocy osobom w kryzysie zdrowia psychicznego, umożliwiających uzyskanie wsparcia możliwie blisko miejsca zamieszkania;
- zwiększanie dostępności pomocy psychologicznej i profilaktycznej dla dzieci i młodzieży, w szczególności poprzez współpracę szkół, GOPS, placówek ochrony zdrowia oraz innych specjalistów;
- wspieranie rodzin osób doświadczających kryzysu psychicznego poprzez poradnictwo, edukację oraz pomoc w organizowaniu odpowiednich usług;
- realizacja działań profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego, przeciwdziałania uzależnieniom od substancji psychoaktywnych oraz uzależnieniom behawioralnym;
- prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących rozpoznawania pierwszych symptomów kryzysu psychicznego, sposobów reagowania oraz dostępnych form pomocy;
- przeciwdziałanie stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez działania edukacyjne, informacyjne i integracyjne skierowane do całej społeczności lokalnej;
- rozwijanie programów profilaktycznych dotyczących przemocy domowej, zachowań ryzykownych, agresji, cyberprzemocy oraz problematycznego korzystania z internetu i urządzeń cyfrowych;
- rozwijanie współpracy Gminy Łabunie z poradniami zdrowia psychicznego, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, szkołami, placówkami ochrony zdrowia, Policją oraz organizacjami pozarządowymi;

- podejmowanie działań na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób z zaburzeniami psychicznymi, z uwzględnieniem ich indywidualnych możliwości i potrzeb;
- rozwijanie systemu wczesnego reagowania w sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia, w tym zwiększanie wiedzy mieszkańców na temat możliwości uzyskania pomocy kryzysowej;
- podejmowanie działań służących ograniczeniu konieczności korzystania z instytucjonalnych form pomocy poprzez rozwój usług świadczonych w środowisku lokalnym i miejscu zamieszkania.

Niezależnie od wskazanych obszarów interwencji rekomenduje się rozwijanie zintegrowanego, dostępnego i środowiskowego systemu usług społecznych w Gminie Łabunie, opartego na współpracy samorządu, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, placówek oświatowych, ochrony zdrowia, instytucji kultury, Policji, organizacji pozarządowych, parafii, grup nieformalnych oraz mieszkańców. Szczególnie istotne jest stopniowe przechodzenie od pomocy o charakterze interwencyjnym i instytucjonalnym do usług profilaktycznych, środowiskowych i wspierających samodzielność mieszkańców. Rozwój usług powinien być poprzedzony systematycznym rozpoznawaniem potrzeb mieszkańców oraz oceną dostępności i jakości już funkcjonujących form wsparcia.

7. PLAN DZIAŁAŃ W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH INTERWENCJI

Cele Lokalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2027–2031 w Gminie Łabunie zostały określone na podstawie przeprowadzonej diagnozy potrzeb mieszkańców oraz analizy dostępnych zasobów i potencjału lokalnego systemu usług społecznych.

Głównym założeniem Planu jest rozwój usług społecznych świadczonych jak najbliżej miejsca zamieszkania mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem osób i rodzin wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Podejmowane działania powinny przyczyniać się do zwiększenia samodzielności mieszkańców, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz ograniczania konieczności korzystania z instytucjonalnych form pomocy.

Cele Planu obejmują w szczególności:

- zabezpieczenie potrzeb rozwojowych dzieci i rodzin, zwłaszcza rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- zwiększenie dostępności usług społecznych skierowanych do osób starszych;
- zapewnienie odpowiednich form wsparcia osobom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom i opiekunom;
- zwiększenie dostępności usług wspierających osoby znajdujące się w kryzysie zdrowia psychicznego;

- zapewnienie odpowiednich form pomocy osobom znajdującym się w kryzysie bezdomności oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
- rozwój środowiskowych i lokalnych form wsparcia, które umożliwiają mieszkańcom jak najdłuższe, samodzielne funkcjonowanie w miejscu zamieszkania.

Obszary interwencji zostały określone z uwzględnieniem uwarunkowań społecznych Gminy Łabunie oraz kierunków rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji. Są to:

a) dzieci, młodzież i rodzice;
b) osoby starsze;
c) osoby z niepełnosprawnościami;
d) osoby w kryzysie zdrowia psychicznego;
e) osoby w kryzysie bezdomności.

W ramach każdego obszaru określono cel główny, cele szczegółowe, kierunki działań, odbiorców, realizatorów oraz możliwe źródła finansowania.

Obszar	Cel główny	Cele szczegółowe	Planowane działania	Odbiorcy	Realizatorzy	Źródła finansowania
I. Dzieci, młodzież, rodzice	Zabezpieczenie potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży oraz wzmocnienie rodziców w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.	• Zwiększenie kompetencji rodziców i opiekunów. • Stworzenie dzieciom i młodzieży warunków do wszechstronnego rozwoju. • Kompleksowe wsparcie rodzin w trudnościach życiowych, wychowawczych i opiekuńczych. • Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego. • Wzmacnianie profilaktyki przemocy, uzależnień i innych problemów społecznych.	• Prowadzenie pracy socjalnej i asystentury rodziny. • Rozwijanie poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego i prawnego. • Organizowanie warsztatów, spotkań edukacyjnych i grup wsparcia dla rodziców. • Prowadzenie działań profilaktycznych dotyczących przemocy domowej, uzależnień i zachowań ryzykownych. • Podejmowanie działań interwencyjnych na rzecz rodzin w kryzysie. • Rozwijanie zajęć pozalekcyjnych, edukacyjnych, sportowych, kulturalnych i integracyjnych. • Tworzenie i rozwijanie miejsc bezpiecznego spędzania czasu przez dzieci i młodzież. • Rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz dzieci i rodzin. • Podnoszenie kwalifikacji kadry świadczącej usługi społeczne.	‣ dzieci i młodzież; ‣ rodziny z dziećmi; ‣ rodzice i opiekunowie; ‣ osoby i rodziny w kryzysie; ‣ osoby doświadczające przemocy domowej; ‣ osoby zagrożone uzależnieniami; ‣ kadra świadcząca usługi społeczne	‣ GOPS w Łabuniach; ‣ Urząd Gminy Łabunie; ‣ placówki oświatowe; ‣ instytucje kultury; ‣ podmioty ochrony zdrowia; ‣ Policja i inne służby; ‣ organizacje pozarządowe; ‣ inne podmioty działające na rzecz dzieci i rodzin	‣ Budżet Gminy Łabunie; ‣ środki publiczne krajowe; ‣ Fundusze Europejskie; ‣ Fundusz Solidarnościowy – w zakresie możliwego dofinansowania; ‣ środki organizacji pozarządowych; ‣ inne źródła zewnętrzne

Obszar	Cel główny	Cele szczegółowe	Planowane działania	Odbiorcy	Realizatorzy	Źródła finansowania
II. Osoby starsze	Zabezpieczenie potrzeb osób starszych oraz stworzenie warunków do jak najdłuższego, bezpiecznego i aktywnego funkcjonowania seniorów w środowisku lokalnym.	• Zwiększenie dostępu do opieki i wsparcia. • Poprawa jakości życia seniorów. • Przeciwdziałanie samotności i wykluczeniu społecznemu. • Rozwój aktywizacji społecznej, kulturalnej i edukacyjnej. • Wsparcie rodzin i opiekunów osób starszych.	• Rozwijanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. • Rozwijanie usług sąsiedzkich i innych środowiskowych form wsparcia. • Rozwijanie usług asystenckich dla osób starszych z niepełnosprawnościami lub ograniczoną samodzielnością. • Zapewnienie poradnictwa psychologicznego, prawnego i socjalnego. • Organizowanie działań przeciwdziałających samotności i izolacji. • Rozwijanie zajęć aktywizujących, integracyjnych, kulturalnych, sportowych i edukacyjnych. • Wspieranie klubów seniora, dziennych form pobytu i miejsc spotkań. • Pozyskiwanie środków na dalsze funkcjonowanie COM • Wspieranie rodzin i opiekunów poprzez poradnictwo i edukację. • Rozwijanie mieszkań treningowych i wspomaganych. • Podnoszenie kwalifikacji kadry.	‣ osoby starsze, w tym chore, samotne i z niepełnosprawnościami; ‣ osoby wymagające pomocy w codziennym funkcjonowaniu; ‣ rodziny i opiekunowie; ‣ osoby zagrożone samotnością i wykluczeniem; ‣ kadra świadcząca usługi społeczne.	‣ GOPS w Łabuniach; ‣ Urząd Gminy Łabunie; ‣ instytucje kultury; ‣ placówki ochrony zdrowia; ‣ organizacje pozarządowe; ‣ podmioty świadczące usługi opiekuńcze i społeczne.	‣ Budżet Gminy Łabunie; ‣ środki publiczne krajowe; ‣ Fundusze Europejskie; ‣ Fundusz Solidarnościowy; ‣ inne zewnętrzne źródła finansowania.
III. Osoby z niepełnospra-wnościami	Zabezpieczenie potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz zwiększenie ich samodzielności i aktywnego	• Zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych, asystenckich i innych form wsparcia. • Poprawa jakości życia. • Wsparcie rodzin	• Rozwijanie usług opiekuńczych i specjalistycznych. • Zapewnianie usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością. • Rozwijanie usług sąsiedzkich. • Rozwój opieki wytchnieniowej dla rodzin i opiekunów. • Zapewnienie poradnictwa, informacji i wsparcia	‣ osoby z niepełnosprawnościami; ‣ osoby wymagające pomocy w codziennym funkcjonowaniu; ‣ rodziny i opiekunowie;	‣ GOPS w Łabuniach; ‣ Urząd Gminy Łabunie; ‣ placówki oświatowe; ‣ podmioty ochrony zdrowia;	‣ Budżet Gminy Łabunie; ‣ środki publiczne krajowe; ‣ Fundusz Solidarnościowy; ‣ PFRON; ‣ Fundusze

	uczestnictwa w życiu społecznym.	i opiekunów. • Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. • Rozwój aktywizacji społecznej i zawodowej.	edukacyjnego. • Wspieranie aktywizacji społecznej i zawodowej. • Likwidowanie barier ograniczających uczestnictwo w życiu społecznym. • Rozwijanie mieszkań treningowych i wspomaganych. • Wspieranie udziału w wydarzeniach kulturalnych, sportowych, edukacyjnych i integracyjnych. • Podnoszenie kompetencji personelu.	‣ osoby zagrożone wykluczeniem społecznym; ‣ kadra świadcząca usługi społeczne.	‣ organizacje pozarządowe; ‣ instytucje kultury; ‣ inne podmioty realizujące zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej.	Europejskie; ‣ inne dostępne źródła finansowania.
IV. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Zwiększenie dostępności usług wspierających osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz osoby i rodziny przeżywające kryzys zdrowia psychicznego.	• Zwiększenie dostępu do wsparcia psychologicznego i społecznego. • Poprawa jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym. • Wspieranie rodzin i opiekunów. • Rozwój profilaktyki zdrowia psychicznego i uzależnień. • Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.	• Rozwijanie poradnictwa psychologicznego, terapeutycznego i specjalistycznego. • Rozwijanie środowiskowych form wsparcia, w tym pomocy w miejscu zamieszkania. • Prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych. • Prowadzenie działań profilaktycznych dotyczących uzależnień od alkoholu, substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych. • Wspieranie rodzin poprzez poradnictwo, edukację i informację. • Rozwijanie współpracy pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia i innych podmiotów w zakresie wczesnego rozpoznawania kryzysów. • Przeciwdziałanie stygmatyzacji. • Rozwijanie aktywizacji społecznej i zawodowej. • Rozwijanie mieszkań treningowych lub wspomaganych. • Podnoszenie kwalifikacji kadry.	‣ osoby z zaburzeniami psychicznymi; ‣ osoby w kryzysie zdrowia psychicznego; ‣ dzieci i młodzież wymagające wsparcia; ‣ rodziny i opiekunowie; ‣ osoby zagrożone uzależnieniami; ‣ kadra świadcząca usługi społeczne.	‣ GOPS w Łabuniach; ‣ Urząd Gminy Łabunie; ‣ placówki oświatowe; ‣ podmioty ochrony zdrowia; ‣ organizacje pozarządowe; ‣ instytucje kultury; ‣ inne podmioty świadczące usługi z zakresu zdrowia psychicznego i pomocy społecznej.	‣ Budżet Gminy Łabunie; ‣ środki publiczne krajowe; ‣ Fundusze Europejskie; ‣ środki przeznaczone na programy profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień; ‣ inne zewnętrzne źródła finansowania.
V. Osoby w kryzysie bezdomności	Zabezpieczenie podstawowych potrzeb osób	• Zapewnienie bezpieczeństwa i podstawowych	• Zapewnienie schronienia, posiłku, odzieży i innych niezbędnych form pomocy. • Prowadzenie pracy socjalnej i indywidualnego	‣ osoby w kryzysie bezdomności; ‣ osoby zagrożone	GOPS w Łabuniach; Urząd Gminy	‣ Budżet Gminy Łabunie; ‣ środki publiczne

	w kryzysie bezdomności oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.	warunków bytowych. • Przeciwdziałanie pogłębianiu się kryzysu bezdomności. • Wspieranie odzyskiwania samodzielności życiowej. • Wspieranie integracji społecznej i zawodowej. • Zapewnienie dostępu do pomocy specjalistycznej.	wsparcia. • Kierowanie osób do schronisk, noclegowni i innych odpowiednich placówek. • Zapewnienie dostępu do poradnictwa psychologicznego, terapeutycznego, prawnego i socjalnego. • Prowadzenie działań na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej. • Rozwijanie współpracy z podmiotami świadczącymi pomoc osobom bezdomnym. • Prowadzenie działań profilaktycznych zapobiegających utracie mieszkania i pogłębianiu kryzysu bezdomności. • Prowadzenie pracy socjalnej ukierunkowanej na odzyskanie możliwie największej samodzielności.	utratą mieszkania; ‣ osoby i rodziny w trudnej sytuacji życiowej; ‣ kadra świadcząca usługi społeczne.	Łabunie; schroniska i inne placówki zapewniające pomoc osobom w kryzysie bezdomności; organizacje pozarządowe; podmioty działające w obszarze pomocy i integracji społecznej; inne instytucje i podmioty współpracujące z Gminą.	krajowe; ‣ Fundusze Europejskie; ‣ środki organizacji pozarządowych; ‣ inne dostępne zewnętrzne źródła finansowania.

8. PODSUMOWANIE I MONITORING

Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2027–2031 w Gminie Łabunie wyznacza kierunki rozwoju lokalnego systemu usług społecznych, ukierunkowanego na zwiększenie dostępności wsparcia świadczonego w środowisku zamieszkania mieszkańców.

Podstawowym założeniem Planu jest stopniowe rozwijanie środowiskowych, lokalnych i elastycznych form pomocy, które pozwolą mieszkańcom wymagającym wsparcia jak najdłużej funkcjonować samodzielnie w swoim miejscu zamieszkania. Szczególne znaczenie ma rozwój usług kierowanych do dzieci, młodzieży i rodziców, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób w kryzysie zdrowia psychicznego oraz osób znajdujących się w kryzysie bezdomności.

Przeprowadzona diagnoza potrzeb i potencjału Gminy Łabunie wskazuje na konieczność dalszego wzmacniania współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej. Istotnym elementem realizacji Planu będzie również wykorzystanie istniejących zasobów lokalnych, rozwijanie partnerstw oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych umożliwiających zwiększenie zakresu świadczonych usług społecznych.

Realizacja Planu powinna być oparta na zasadzie indywidualizacji wsparcia, zgodnie z którą rodzaj i zakres usług dostosowywany jest do rzeczywistych potrzeb mieszkańca. Szczególne znaczenie ma rozwój usług opiekuńczych, asystenckich, sąsiedzkich, specjalistycznego poradnictwa, usług aktywizujących oraz wsparcia rodzin i opiekunów nieformalnych.

Monitoring realizacji Lokalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2027–2031 w Gminie Łabunie będzie prowadzony w sposób systematyczny przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łabuniach, we współpracy z podmiotami zaangażowanymi w realizację poszczególnych działań.

Monitoring będzie obejmował w szczególności:

- liczbę osób korzystających z poszczególnych usług społecznych;
- liczbę rodzin objętych wsparciem;
- liczbę osób korzystających z usług opiekuńczych i asystenckich;
- liczbę osób starszych objętych wsparciem;
- liczbę osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług społecznych;
- liczbę osób i rodzin korzystających ze wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego;
- liczbę osób objętych działaniami profilaktycznymi;
- liczbę osób objętych pomocą w związku z kryzysem bezdomności;
- liczbę zrealizowanych działań aktywizujących, edukacyjnych i integracyjnych;
- liczbę pracowników i osób świadczących usługi społeczne, które podniosły swoje kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach i innych formach doskonalenia zawodowego;
- wysokość środków finansowych przeznaczonych na rozwój usług społecznych;
- wysokość pozyskanych środków zewnętrznych na realizację usług społecznych.

Sprawozdanie z realizacji Lokalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2027–2031 w Gminie Łabunie będzie sporządzane corocznie przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łabuniach i przedkładane Wójtowi Gminy Łabunie.

Systematyczne monitorowanie realizacji Planu pozwoli na ocenę stopnia osiągania założonych celów, identyfikowanie pojawiających się nowych potrzeb mieszkańców oraz odpowiednie modyfikowanie kierunków działań. Dzięki temu Plan będzie dokumentem elastycznym, odpowiadającym na zmieniające się uwarunkowania społeczne i demograficzne Gminy Łabunie.

Szczególne znaczenie w realizacji Planu będzie miało rozwijanie współpracy pomiędzy Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, placówkami oświatowymi, instytucjami kultury, podmiotami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi, służbami oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz mieszkańców. Takie podejście pozwoli na tworzenie spójnego, dostępnego i zintegrowanego systemu usług społecznych, odpowiadającego na rzeczywiste potrzeby mieszkańców Gminy Łabunie.